

Turistična zveza Slovenije

Prispevki
posvetovanja

Organizatorji
posvetovanja

Turistična zveza
Slovenije

Urad nacionalne
komisije za
UNESCO

Javni zavod
Park Škocjanske
jame

Razvoj **ekoturizma** v Sloveniji

Škocjanske jame, 2002

turistična misel
13

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338.48-6;502/504(497.4)(063)(082)

RAZVOJ ekoturizma v Sloveniji : prispevki posvetovanja /
organizatorji posvetovanja Turistična zveza Slovenije, Urad
nacionalne komisije za UNESCO, Javni zavod Park Škocjanske jame. -
Ljubljana : Turistična zveza Slovenije, 2003. - (Zbirka
Turistična misel ; 13)

ISBN 961-6402-03-X (Turistična zveza Slovenije)
1. Turistična zveza Slovenije 2. Slovenija. Urad nacionalne
komisije za UNESCO 3. Park Škocjanske jame (Škocjan)
122549248

Vsebina

1. Quebeška deklaracija o ekoturizmu

4

2. Ekološke in ekonomske značilnosti turizma

Marjan Rožič

12

3. Mednarodno leto kulturne dediščine in ekoturizma

Zofka Klemen Krek

14

4. Ekoturizem in razvojne usmeritve slovenskega turizma

Ana Božičnik

17

5. Možnosti razvoja ekoturizma na Tolminskem v luči nekaterih okoljskih procesov

Miran Drole

28

6. Ekoturizem in možnosti njegovega udejanjenja v Sloveniji

Marko Koščak

36

7. Ekoturizem in turistična društva pri njegovem uresničevanju

Marko Koščak

52

Quebeška deklaracija o ekoturizmu

V okviru mednarodnega leta ZN o ekoturizmu 2002 pod pokroviteljstvom Programa Združenih narodov za okolje (UNEP) in Svetovne turistične organizacije (WTO) se je več kot tisoč udeležencev iz 132 držav iz javnega, zasebnega in nevladnega sektorja sestalo na svetovnem vrhu o ekoturizmu, ki sta ga v Québec Cityju v Kanadi priredila Tourisme Québec in Canadian Tourism Commission od 19. do 22. maja 2002.

Quebeški vrh pomeni vrhunec 18 pripravljalnih sestankov, ki so potekali v letih 2001 in 2002, na katerih je sodelovalo več kot 3000 predstavnikov nacionalnih in lokalnih vlad, vključno s turističnimi, okoljskimi in drugimi upravami, zasebnimi ekoturističnimi podjetji in njihovimi poslovnimi združenji, nevladnimi organizacijami, akademskimi ustanovami in svetovalci, medvladnimi organizacijami in domorodnimi in lokalnimi skupnostmi.

Ta dokument upošteva pripravljalni proces in tudi razprave med samim vrhom. Je rezultat dialoga med zainteresiranimi udeleženci, čeprav ne gre za dokument, ki bi bil predmet pogajanj. Njegov glavni cilj je določitev predhodnega programa in vrste priporočil za razvoj dejavnosti ekoturizma v kontekstu trajnostnega razvoja.

Udeleženci vrha priznavajo svetovni vrh o trajnostnem razvoju v Johannesburgu avgusta in septembra 2002 kot temeljni dogodek za mednarodno politiko v naslednjih 10 letih in poudarjajo, da bi morala biti trajnostnost turizma kot vodilne industrije prednostna naloga na svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju zaradi svojega možnega prispevka k blaženju revščine in varstvu okolja pri ogroženih ekosistemih. Udeleženci zato prosijo ZN, njihove organizacije in vlade članice, zastopane na tem vrhu, naj razglasijo naslednjo deklaracijo in druge ugotovitve s svetovnega vrha o ekoturizmu na svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju.

Udeleženci svetovnega vrha o ekoturizmu, ki se zavedajo omejitev tega posvetovanja za vključitev prispevka cele vrste zainteresiranih udeležencev ekoturizma, še zlasti nevladnih organizacij ter lokalnih in domorodnih skupnosti,

- priznavajo, da ekoturizem zajema načela trajnostnega turizma glede ekonomskih, socialnih in okoljskih vplivov turizma. Zajema tudi naslednja posebna načela, po katerih se razlikuje od širšega koncepta trajnostnega turizma:
 - dejavno prispeva k ohranjanju naravne in kulturne dediščine,
 - vključuje lokalne in domorodne skupnosti v načrtovanje, razvoj in delovanje in prispeva k njihovem dobremu počutju,
 - razlaga obiskovalcem naravno in kulturno dediščino ciljnega kraja,

- je pripravnejši za samostojne potnike in tudi za organizirane obiske manjših skupin;
- priznavajo, da ima turizem pomembne in kompleksne socialne, ekonomske in okoljske posledice, ki okolju in lokalnim skupnostim lahko prinesejo tako prednosti kot stroške,
- upoštevajo vedno večje zanimanje ljudi za potovanje na naravna območja na kopnem in morju,
- priznavajo, da je ekoturizem prevzel vodilno vlogo pri uvajanju trajnostnih praks v turistični sektor,
- poudarjajo, da bi moral ekoturizem še naprej prispevati k temu, da bo celotna turistična industrija bolj trajnostna, s povečanjem gospodarskih in socialnih ugodnosti za skupnosti gostiteljice in z ozaveščanjem vseh potnikov za ohranjanje naravne in kulturne dediščine,
- priznavajo kulturno raznovrstnost, povezano s številnimi naravnimi območji, zlasti zaradi zgodovinske prisotnosti lokalnih in domorodnih skupnosti, od katerih so nekatere ohranile tradicionalno znanje, uporabe in prakse, od katerih so v stoletjih številne izkazale kot trajnostne,
- ponovno poudarjajo, da se je na podlagi dokumentov izkazalo, da je financiranje za ohranitev in bioraznovrstnih in kulturno bogatih varovanih območij in gospodarjenja z njimi po celem svetu neustrezno,
- nadalje priznavajo, da so številna od teh območij dom ljudstvom, ki pogosto živijo v revščini, pogosto nimajo ustreznega zdravstvenega varstva, možnosti izobraževanja, komunikacijskih sistemov in druge infrastrukture, potrebne za resnično priložnost razvoja,
- potrjujejo, da so lahko različne oblike turizma, zlasti ekoturizma, če se vodi na trajnosten način, dragocena gospodarska priložnost za lokalno in domorodno prebivalstvo in njihove kulture in za ohranitev ter trajnostno uporabo narave za prihodnje generacije, in je lahko vodilni vir prihodka za zavarovana območja,
- poudarjajo, da hkrati, kjer koli in kadar koli turizem v naravnih in podeželskih okoljih ni pravilno načrtovan, razvit in upravljan, prispeva k propadanju naravnih pokrajin, ogrožanju divjih živali in biološke raznovrstnosti, onesnaževanju morja in obale, slabši kakovosti vode, revščini, razseljevanju domorodnih in lokalnih skupnosti in razjedanju kulturne tradicije,
- priznavajo, da mora razvoj ekoturizma upoštevati in spoštovati zemljiške in premoženjske pravice, in kjer se to priznava, pravico do samoodločbe in kulturne suverenosti domorodnih in lokalnih skupnosti, vključno z njihovimi zaščitnimi, občutljivimi in svetimi lokacijami kot tudi njihovim tradicionalnim znanjem,
- poudarjajo, da so za doseg pravičnih socialnih, ekonomskih in okoljskih koristi od ekoturizma in drugih oblik turizma na naravnih območjih in da bi čim bolj zmanjšali možne negativne posledice ali se jim izognili, potrebni sodelovalni načrtovalni mehanizmi, ki bodo lokalnim in domorodnim skupnostim pregledno omogočali opredeliti in urediti uporabo njihovih

območij na lokalni ravni, vključno s pravico, da se odloči proti razvoju turizma,

- razumejo, da so majhna in mikro podjetja, ki poskušajo izpolniti socialne in okoljske cilje, ključni partnerji pri ekoturizmu in pogosto delujejo v razvojnem vzdušju, ki ne zagotavlja primerne finančne in trženjske podpore za ekoturizem,
- priznavajo, da bo za izboljšanje možnosti preživetja malih, srednje velikih in mikro podjetij potrebno nadaljnje poznavanje trga ekoturizma s pomočjo tržnih raziskav, specializiranih instrumentov kreditiranja turističnih podjetij, nepovratnih sredstev za eksterne stroške, spodbud za uporabo trajnostne energije in inovativnih tehničnih rešitev in s poudarkom na razvijanju znanja ne samo v podjetju, pač pa tudi v vladi, in tistih, ki si prizadevajo podpirati poslovne rešitve,
- sprejemajo nujnost, da se je treba izogibati razlikovanju med ljudmi bodisi zaradi rase, spola ali drugih osebnih okoliščin, kadar kot uporabniki storitev ali izvajalci storitev sodelujejo v ekoturizmu,
- priznavajo, da imajo obiskovalci odgovornost do trajnostnosti krajev, kamor potujejo, in globalnega okolja z odločitvijo, kam potujejo, vedenjem in dejavnostmi in da je zato pomembno, da so seznanjeni z lastnostmi in občutljivostjo krajev, kamor potujejo.

Z vidika zgoraj omenjenega so udeleženci svetovnega vrha o ekoturizmu, ki so se sestali v Québec Cityju od 19. do 22. maja 2002, pripravili vrsto priporočil, ki jih predlagajo vladam, zasebnemu sektorju, nevladnim organizacijam, lokalnim združenjem, akademskim in raziskovalnim ustanovam, medvladnim organizacijam, mednarodnim finančnim institucijam, agencijam za razvojno pomoč in domorodnim ter lokalnim skupnostim, kot sledi:

A. Nacionalnim, regionalnim in lokalnim vladam priporočajo,

1. naj oblikujejo nacionalne, regionalne in lokalne smernice in razvojne strategije o ekoturizmu, ki bodo v skladu s splošnimi cilji trajnostnega razvoja, in naj to storijo s širokim posvetovalnim procesom s tistimi, ki bodo verjetno sodelovali pri dejavnostih ekoturizma, vplivali nanje ali na katere bodo vplivale te dejavnosti;
2. naj zagotovijo – skupaj z lokalnimi in domorodnimi skupnostmi, zasebnim sektorjem, nevladnimi organizacijami in vsemi zainteresiranimi pri ekoturizmu – varovanje narave, lokalnih in domorodnih kultur in še zlasti tradicionalnega znanja, genetskih virov, pravic do zemlje in premoženja kot tudi pravic do vode;
3. naj zagotovijo udeležbo, ustrezno sodelovanje in potrebno usklajevanje vseh pomembnih javnih institucij na nacionalni, pokrajinski in lokalni ravni (vključno z ustanovitvijo medresorskih delovnih skupin na primeren način) v različnih fazah ekoturizma, hkrati pa naj odprejo in omogočajo udeležbo drugih interesentov pri odločitvah, povezanih z ekoturizmom. Nadalje je treba vzpostaviti primerne proračunske mehanizme in ustrezne zakonodajne

okvire, ki bodo omogočili izvajanje ciljev, ki so jih postavila ta številna zainteresirana telesa;

4. naj vključijo v zgornji okvir potrebne ureditvene in spremljevalne mehanizme na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, vključno s študijami o presoji okoljskih vplivov, ki se bodo uporabile kot povratne informacije. Izsledki spremljanja naj bodo dostopni širši javnosti;
5. naj razvijejo ureditvene mehanizme za internalizacijo okoljskih stroškov z vseh vidikov turističnega proizvoda, vključno z mednarodnim prevozom;
6. naj razvijejo lokalne in mestne zmogljivosti za izvajanje instrumentarija vodenja rasti, kot so opredeljevanje območij, participativno načrtovanje namenske rabe zemljišč, ne samo na zavarovanih območjih, pač pa tudi na blažilnih območjih in drugih razvojnih conah ekoturizma;
7. naj uporabljajo mednarodno odobrene in pregledane smernice za pripravo certifikacijskih sistemov, ekonalepke in druge neodvisne pobude, ki so naravnane v trajnostnost pri ekoturizmu, in naj spodbujajo zasebne nosilce dejavnosti, da se pridružijo tem sistemom in poskrbijo, da bodo deležni priznanja uporabnikov. Vendar pa morajo certifikacijski sistemi odražati regionalna in lokalna merila. Večajo naj zmogljivost in zagotovijo finančno podporo, da bodo ti sistemi dostopni malim in srednjim podjetjem. Poleg tega sta potrebna spremljanje in ureditveni okvir za podporo učinkovitemu izvajanju teh sistemov;
8. naj zagotovijo podporo za tehnični in finančni razvoj ter razvoj človeških virov mikro, malim in srednjim podjetjem, ki so jedro ekoturizma, da se omogoči začetek, rast in razvoj njihovih podjetij na trajnosten način;
9. naj opredelijo ustrezne usmeritve, načrte upravljanja in programe tolmačenja za obiskovalce in naj določijo ustrezne vire financiranja za naravna območja za obvladovanje števila obiskovalcev, varovanje ranljivih ekosistemov in trajnostno uporabo občutljivih habitatov. Taki načrti naj vključujejo jasne norme, neposredne in posredne strategije upravljanja ter urejanje sredstev, da se zagotovi spremljanje socialnih in okoljskih vplivov za vsa ekoturistična podjetja, ki delujejo na območju, kot tudi za turiste, ki jih želijo obiskati;
10. naj vključijo mikro, mala in srednja ekoturistična podjetja in ekoturistične poslovalnice s sedežem v skupnosti in tiste s sedežem v nevladnih organizacijah v splošne promocijske strategije in programe, ki jih izvaja Nacionalna turistična uprava na mednarodnem in domačem trgu;
11. naj spodbujajo in podpirajo ustvarjanje regionalnih omrežij in sodelovanje za spodbujanje in trženje ekoturističnih proizvodov na mednarodni ravni in na ravni držav;
12. naj zagotovijo spodbude nosilcem turistične dejavnosti in drugim izvajalcem storitev (kot so ugodnosti pri trženju in promociji), da bodo sprejeli ekoturistična načela in poskrbeli, da bodo njihove dejavnosti (operations) bolj okoljsko, socialno in kulturno odgovorne;
13. naj zagotovijo, da se pri celotnem razvoju ekoturizma opredelijo in izpolnjujejo osnovni okoljski in zdravstveni standardi, celo na najbolj podeželskih območjih. To naj vključuje vidike, kot so izbor lokacije,

- načrtovanje, projekt, čiščenje trdnih odpadkov, kanalizacija in varstvo razvodij itd., in naj zagotovijo tudi, da se vlade ne bodo lotevale razvojnih strategij ekoturizma, ne da bi vlagale v trajnostno infrastrukturo in krepitev lokalnih/mestnih zmogljivosti za urejanje in spremljanje takih vidikov;
14. naj vpeljejo temeljne študije in poročila presoje vplivov na okolje (EIA), ki evidentirajo socialno in okoljsko stanje ciljnih krajev, posebno pozornost pa posvečajo ogroženim vrstam, in naj vlagajo v institucije, ki vlagajo v raziskovalne programe o ekoturizmu in trajnostnem turizmu, ali naj jih podpirajo;
 15. naj podpirajo nadaljnje izvajanje mednarodnih načel, smernic in etičnih kodeksov za trajnostni turizem (kot so npr. tisti, ki so jih predlagali UNEP, WTO, Konvencija o biološki raznovrstnosti, Komisija ZN za trajnostni razvoj in Mednarodna organizacija dela) za krepitev mednarodnih in nacionalnih pravnih okvirov, usmeritev in globalnih načrtov za vključitev koncepta trajnostnega razvoja v turizem;
 16. naj proučijo kot eno možnost ponovno razdelitev posesti in upravljanja javnih zemljišč iz ekstraktivnega ali intenzivno proizvodnega sektorja na turizem, kombiniran z zaščito, kjer koli bi to lahko izboljšalo neto socialno, ekonomsko in okoljsko korist za konkretno skupnost;
 17. naj spodbujajo in razvijajo izobraževalne programe, namenjene otrokom in mladim, za boljšo ozaveščenost o ohranjanju narave in o trajnostni uporabi lokalnih in domorodnih kultur in o njihovim odnosu do ekoturizma;
 18. naj spodbujajo sodelovanje med domačimi organizatorji potovanj in tistimi, ki prihajajo na obisk, ter drugimi izvajalci storitev in nevladnimi organizacijami na ciljnem kraju, da bi še dodatno izobrazili turiste in vplivali na njihovo vedenje v ciljnih krajih, zlasti krajih v državah v razvoju;
 19. naj vgradijo načela trajnostnega prevoza v načrtovanje in projektiranje dostopnih in prevoznih sistemov in spodbujajo organizatorje potovanj in potujočo javnost, naj se odloča za mehko mobilnost.

B. Zasebnemu sektorju priporočajo:

20. naj upošteva, da bodo ekoturistična podjetja trajnostna le, če bodo dobičkonosna za vse vpletene zainteresirane, vključno z lastniki projektov, vlagatelji, vodjami in zaposlenimi, kot tudi za skupnosti in organizacije za varovanje naravnih območij, kjer se odvijajo;
21. naj snuje, razvija in vodi svoja podjetja s čim manj negativnimi vplivi in s pozitivnim prispevkom za ohranitev občutljivih ekosistemov in okolja na splošno in z neposrednimi koristmi in vključevanjem lokalnih in domorodnih skupnosti;
22. naj zagotovi, da bodo v zasnovo, načrtovanje, razvoj in delovanje ekoturističnih objektov vgrajena načela trajnostnosti, kot so zasnova občutljivih lokacij in občutek skupnosti za prostor, kot tudi ohranjanje vode, energije in materialov ter dostopnost za vse vrste prebivalstva brez razlikovanja;
23. naj sprejme zanesljiv certifikacijski sistem ali druge sisteme prostovoljne ureditve, kot so ekonalepke, zato da svojim možnim odjemalcem pokaže,

- da upošteva načela trajnostnosti in solidnost proizvodov in storitev, ki jih ponujajo;
24. naj sodeluje z vladnimi in nevladnimi organizacijami, odgovornimi za varovana naravna območja in ohranjanje biološke raznovrstnosti, in poskrbi, da se bodo ekoturistične dejavnosti izvajale v skladu z načrti upravljanja in drugimi predpisi, ki veljajo na tistih področjih, da bi se čim bolj zmanjšali negativni vplivi nanje, pri tem pa izboljšuje kakovost turističnih izkušenj in finančno prispeva k ohranjanju naravnih virov;
 25. naj vedno bolj uporablja lokalne materiale in proizvode in tudi lokalne logistične in človeške vire pri svojih dejavnostih, zato da se ohrani celovita pristnost ekoturističnega proizvoda in poveča delež finančnih in drugih ugodnosti, ki ostanejo v ciljnem kraju. Da bi to dosegli, naj zasebni izvajalci dejavnosti vlagajo v izobraževanje lokalne delovne sile;
 26. naj zagotovi, da bo dobavna veriga, ki se uporablja pri graditvi ekoturistične dejavnosti, v celoti trajnostna in v skladu z ravniyo trajnosti, ki je kot cilj zastavljena v končnem proizvodu ali storitvi, ki se ponuja potrošniku;
 27. naj dejavno dela z domorodnim vodstvom in lokalnimi skupnostmi, da zagotovi, da se domorodne kulture in skupnosti opisujejo natančno in spoštljivo in da so njihovo osebje in gostje dobro in točno seznanjeni z lokalnimi in domorodnimi lokacijami, običaji in zgodovino;
 28. naj spodbuja med svojimi odjemalci etično in okoljsko zavedno vedenje do obiskanih ekoturističnih ciljnih krajev, recimo z okoljskim izobraževanjem ali s spodbujanjem prostovoljnih prispevkov za podporo lokalnih skupnosti ali ohranitvenih pobud;
 29. naj spodbuja ozaveščenost med celotnim vodstvom in osebjem o lokalnih, nacionalnih in globalnih okoljskih in kulturnih vprašanjih z nenehnim okoljskim izobraževanjem in podpiranjem njihovega prispevka in prispevka njihovih družin k ohranjanju, gospodarskemu razvoju skupnosti in lajšanju revščine;
 30. naj poskrbi za raznolikost svoje ponudbe z razvijanjem širokega obsega turističnih dejavnosti na danem ciljnem kraju in s širjenjem svojega poslovanja na različne ciljne kraje, zato da se razprostrejo možne koristi ekoturizma in se izogne gneči na nekaterih izbranih ekoturističnih lokacijah, s čimer se ogrozi njihova dolgoročna trajnostnost. V tem pogledu so zasebni nosilci dejavnosti nujno pozvani, naj spoštujejo uveljavljene sisteme za obvladovanje vpliva obiskovalcev pri ekoturističnih ciljnih krajih in prispevajo k njim;
 31. naj ustvari in razvije mehanizme financiranja za delovanje poslovnih združenj ali kooperativ, ki lahko pomagajo pri usposabljanju, trženju, razvoju proizvodov, raziskavah in financiranju ekoturizma;
 32. naj zagotovi z ustreznimi instrumenti in strateškimi povezavami pravično porazdelitev finančnih koristi od prihodka od ekoturizma med mednarodnimi, domačimi in tujimi organizatorji potovanj, lokalnimi izvajalci storitev in lokalnimi skupnostmi;
 33. naj oblikuje in izvaja usmeritve podjetja za trajnostnost, zato da se bodo uporabljale v vsakem delu njegovega poslovanja.

C. Nevladnim organizacijam, združenjem s sedežem v skupnosti, akademskim in raziskovalnim institucijam priporočajo,

34. naj priskrbijo tehnično, finančno in izobraževalno podporo in podporo pri širjenju zmogljivosti ter drugo podporo za ekoturistične ciljne kraje, gostiteljske organizacije skupnosti, mala podjetja in ustrezne lokalne oblasti, zato da se zagotovi, da se bodo primerne usmeritve, razvojne in upravljaljske smernice in mehanizmi spremljanja uporabljali v smeri trajnostnosti;
35. naj spremljajo in vodijo raziskave o dejanskih vplivih ekoturističnih dejavnosti na ekosisteme, biološko raznovrstnost, lokalne in domorodne kulture in socialno-ekonomski ustroj ekoturističnih ciljev;
36. naj sodelujejo z javnimi in zasebnimi organizacijami in poskrbijo, da podatki in informacije, pridobljene z raziskavami, pridejo do podpornih procesov odločanja pri razvoju in upravljanju ekoturizma;
37. naj sodelujejo z raziskovalnimi institucijami, da bi razvili najustreznejše in praktične rešitve za vprašanja razvoja ekoturizma.

D. Medvladnim organizacijam, mednarodnim finančnim institucijam in agencijam za razvojno pomoč priporočajo,

38. naj razvijajo in pomagajo pri izvajanju nacionalne in lokalne politike in smernicah načrtovanja in okvirih ocenjevanja za ekoturizem in njegove odnose z ohranitvijo biološke raznovrstnosti, socialno-ekonomskim razvojem, spoštovanjem človekovih pravic, lajšanjem revščine, ohranjanjem narave in drugimi cilji trajnostnega razvoja, in naj okrepijo prenos tega know-howa na vse države. Posebna pozornost naj se posveti državam v razvojni fazi ali s statusom najmanjšega razvoja, majhnim otoškim državam v razvoju in državam z goratimi območji glede na to, da so leto 2002 Združeni narodi tudi določili za mednarodno leto gora;
39. naj širijo zmogljivost za regionalne, nacionalne in lokalne organizacije za oblikovanje in uporabo ekoturističnih usmeritev in načrtov na podlagi mednarodnih smernic;
40. naj razvijajo oziroma sprejmejo mednarodne standarde in finančne mehanizme za certifikacijske sisteme ekoturizma, ki upoštevajo potrebe malih in srednjih podjetij in omogočajo njihov dostop do teh postopkov, in naj podpirajo njihovo izvajanje;
41. naj vgradijo dialog med mnogimi zainteresiranimi udeleženci v usmeritve, smernice in projekte na globalni, regionalni in državni ravni za izmenjavo izkušenj med državami in sektorji, ki se ukvarjajo z ekoturizmom;
42. naj okrepijo prizadevanja pri prepoznavanju dejavnikov, ki določajo uspeh ali neuspeh ekoturističnih podvigov po vsem svetu, zato da se prenesejo izkušnje in najboljše prakse drugim narodom s pomočjo publikacij, obiski na terenu, seminarji za usposabljanje in projekti tehnične pomoči; UNEP, WTO in druge mednarodne organizacije naj nadaljujejo in širijo mednarodni dialog po vrhu o vprašanjih trajnostnega turizma in ekoturizma, na primer z občasnim pregledovanjem razvoja ekoturizma na mednarodnih in regionalnih forumih;

43. naj prilagodijo po potrebi svoja finančna posojila in posojilne pogoje in postopke, ki ustrezajo potrebam mikro, malih in srednjih ekoturističnih podjetij, ki so jedro te industrije, kot pogoj, da se zagotovi njegova dolgoročna ekonomska trajnostnost;
44. naj razvijajo notranjo zmogljivost človeških virov za podporo trajnostnemu turizmu in ekoturizmu kot razvojnemu podsektorju samemu po sebi in da se zagotovi, da bodo na mestu notranja strokovnost, raziskave in dokumentacije, da se nadzoruje uporaba ekoturizma kot orodja trajnostnega razvoja;
45. naj razvijajo finančne mehanizme za usposabljanje in širitev zmogljivosti, ki upoštevajo potreben čas in sredstva, da se uspešno omogoči lokalnim skupnostim in domačim prebivalcem, da pravično sodelujejo pri razvoju ekoturizma.

E. Lokalnim in domorodnim skupnostim priporočajo,

Poleg vseh omenjanj lokalnih in domorodnih skupnosti v predhodnih odstavkih te deklaracije so udeleženci naslovili naslednja priporočila na same lokalne in domorodne skupnosti:

46. kot del vizije skupnosti o razvoju, ki lahko vključuje ekoturizem, naj opredelijo in izvajajo strategijo za izboljšanje kolektivnih ugodnosti za skupnost z razvojem ekoturizma, vključno s človeškim, fizičnim, finančnim razvojem in razvojem socialnega kapitala, in izboljšanim dostopom do tehničnih informacij;
47. naj okrepijo, gojijo in spodbujajo zmožnost skupnosti, da ohranja in uporablja tradicionalno znanje, zlasti domačo umetno obrt, kmetijske pridelke, tradicionalna naselja in urejanje njihove okolice, pri čemer se uporabljajo lokalni naravni viri na trajnosten način;

F. Svetovnemu vrhu o trajnostnem razvoju (WSSD) priporočajo,

48. naj prizna potrebo, da se za turizem uporabijo načela trajnostnega razvoja, in vzorno vlogo ekoturizma pri pridobivanju ekonomskih, socialnih in okoljskih ugodnosti;
49. naj vključi vlogo turizma, vključno z ekoturizmom, v ugotovitve, ki se pričakujejo na WSSD.

Québec City, Kanada, 22. maja 2002

Ekološke in ekonomske značilnosti turizma

Mednarodno leto ekoturizma je spodbudilo razprave in dejavnosti o možnostih, da se zasnove, zamisli in usmeritve ekoturizma povezujejo z razvojem slovenskega turizma. Posebej je pomembno, da so strokovnjaki v okviru Turistične zveze Slovenije (TZS) oblikovali nekatere usmeritve za razvoj ekoturizma pri nas, upoštevajoč mednarodne izkušnje in smernice Quebeške deklaracije iz leta 2002. Tudi naša turistična strategija je ekoturistično naravnana, samo dosledno jo moramo uresničevati na podjetniški, lokalni, regionalni in državni ravni. Ljudem je sprejemljivo in razumljivo, da turistični razvoj snujemo na načelih ekoturizma, saj pomeni to sonaravni in trajnostni razvoj. Za turistično društveno organizacijo (turistična društva, podmladke, zveze in TZS) je ekoturistična naravnost opora in spodbuda, da svojo dejavnost širimo in poglobljamo v prepričanju, da je naravno okolje, urejen prostor in ozaveščeno prebivalstvo temelj skupne turistične zgradbe in prispevek h kakovosti življenja. Slogan Turizem smo ljudje pomeni, da so ljudje tista ustvarjalna energija, ki s svojim znanjem, strokovnostjo, poslušom za strpnost – tudi z okoljem in naravo – ekoturizmu v vsakem okolju dajejo pravo vsebino. Upoštevati je treba, da so turistična društva tisto mesto prostovoljnega interesnega druženja ljudi, kjer so odprte priložnosti za pridobivanje novih znanj o turizmu, za dogovore o snovanju turističnega razvoja v kraju, za dejavnosti (ekološke akcije, prireditve, urejanje okolja itd.), ki so pomembne za turistični razvoj, ki temelji na doživetjih. In turizem doživetij pomeni ponudbo, ki temelji na kulturni in naravni dediščini, ljudskih izročilih, zgodovinskih zanimivostih, ohranjeni arhitekturi, čistem zraku, vodi in okolju in urejeni krajini. Turistična ponudba, ki je zasnovana na doživetjih, je povezana s človekom – turistom, in gostiteljem, zaposlenim kot ustvarjalcem in ponudnikom storitev. Različni interesi niso razlog za nesporazume, temveč priložnost za uspešen, za vse koristen turistični razvoj.

Turizem temelji na privlačnosti okolja, kakovost okolja je osnova ekonomije v turizmu, in zato je tu soodvisnost turističnega razvoja, urejenega okolja in ekonomije. Ekonomsko je neutemeljno razvijati tak koncept turizma, ki uničuje okolje. Ekološko in ekonomsko sprejemljivi turizem pomeni sonaravni, trajnostni in kakovostni turizem. Gre za soodvisnost in medsebojne vplive – okolje vpliva na turizem in turizem vpliva na okolje. Preprosto in enostavno povedano – ekoturizem je povabilo in priporočilo, naj vsak v svojem okolju, tam kjer stanuje, dela, se druži, nekaj stori, da bo turizem imel naravno in ljudsko podobo. Etični kodeks Svetovne turistične organizacije uveljavlja ekonomske, socialne, družbene in okoljske vrednote, na katerih temelji ekoturizem. Niso redki primeri, ko se v določenih okoljih še iščejo prave definicije, kaj je ekoturizem. Pogledi so različni, tudi strokovnjaki šele iščejo utemeljeno opredelitev pojma ekoturizem. Resnica je v tem, da že stopamo po poti ekoturizma, da mu vedno znova dodajamo nove vsebine. In to je dobro, saj ekoturizem ni nek splošni recept, to je usmeritev za vse, tudi za podjetnike in državne organe. Znano je,

da ekoturizem povezuje soodvisna pojma – ekološko in ekonomsko razsežnost turizma. Ne gre za nadvlado ekologije ali ekonomije, gre za dve sestavini, brez katerih ni turizma sodobnih razsežnosti. Veliko pa bo še treba storiti, da bodo podjetniki povezovali ekološke in ekonomske razsežnosti kot razvojne priložnosti turizma. To je pomembno tudi zato, ker nekateri podjetniki upoštevajo le ekonomski vidik, podijo se le za dobičkom, ne gospodarijo tako kot razviti svet in delavca v turizmu obravnavajo kot strošek, pri tem pa pozabljajo, da je cilj turizma zadovoljen gost. In prav to je pot, ki vodi do dobička in dobrih poslovnih rezultatov.

Ko razmišljamo o ekoturizmu, se razumljivo srečujemo z različnimi mnenji in prakso. V imenu turističnega razvoja pa je prav, da razmišljanja o ekoturizmu spreminjamo v ekoturistično prakso. In na tem področju nismo brez izkušenj. Projekti urejanja okolja so prispevek k temu. Tudi razvoj naravovarstvenih parkov omogoča, da se uveljavljajo načela ekoturizma. Skrb za varovanje vode, gorskega sveta, podeželja, prostora in podobno, so priložnost, da v turizmu uveljavljamo usmeritve ekoturizma.

Za turistično društveno organizacijo je ekoturizem izziv, da z novo vsebino širimo področja našega delovanja in k sodelovanju povabimo vedno nove ljudi, ki jim je pri srcu razvoj turizma kot način življenja.

Marjan Rožič

predsednik Turistične zveze Slovenije

Mednarodno leto kulturne dediščine in ekoturizem

Lahko rečemo, da s skupnimi posvetovanji Turistične zveze Slovenije in Urada slovenske nacionalne komisije za UNESCO prehajamo že v tradicionalno obliko sodelovanja in skupnih prizadevanj na področju ohranjanja kulturne in naravne dediščine v Sloveniji in tudi po svetu, saj problemi ohranjanja in varstva dediščine ne poznajo mej.

Leto 2002 je Generalna skupščina OZN razglasila za mednarodno leto kulturne dediščine in za mednarodno leto ekoturizma. Generalna skupščina je za prvo zadolžila UNESCO, za drugo pa je nosilka Svetovna turistična organizacija. Pričakovali bi, da sta obe organizaciji sklenili zaveznitvo in se podali v akcije z roko v roki. Res je, da Quebeška deklaracija o ekoturizmu med prvimi posebnimi elementi širšega koncepta trajnostnega turizma omenja kulturno in naravno dediščino, saj eko turizem aktivno prispeva k njenemu varstvu. Vendar pa se zgodba tu tudi konča, ker se ne nadaljuje v smeri nujnega medsebojnega povezovanja pri širšem konceptu trajnostnega razvoja, promociji in pri skupnem financiranju njenega varstva.

Če se omejimo na vprašanja ekoturizma in varstva dediščine z vidika vloge, ki jo ima UNESCO na tem področju, potem je treba predstaviti dve konvenciji in en poseben program.

1.

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, katere 30. obletnico nastanka praznujemo letos (1972), je nastala iz prepričanja, da je treba s skupnimi močmi zavarovati kulturno in naravno dediščino, ki ji zaradi različnih vzrokov vse bolj grozi uničenje in propad. Zato je treba vse spomenike izjemnega mednarodnega pomena zavarovati kot del splošne dediščine vsega človeštva.

Spomeniki naravne in kulturne dediščine, ki so do sedaj vpisani v poseben UNESCO Seznam svetovne dediščine, so postali zelo zanimiv cilj turistov. Število obiskovalcev se je izjemno povečalo in v nekaterih primerih tak obisk že ogroža same spomenike. To je pomembno posebej poudariti, saj je skrb obvarovanje obeh vrst spomenikov poudarjena tudi v Zaključnem dokumentu Svetovnega vrha o eko turizmu.

Prvi slovenski spomenik, vpisan v Seznam svetovne dediščine, so Škocjanske jame. Zavedamo se odgovornosti do varovanja tega spomenika, vendar se v predstavljanju slovenskega turizma v tujini skoraj sploh ne pojavljajo, ker slovenski turistični delavci zelo slabo poznajo pomen svetovne dediščine, kljub

temu, da si skupaj s Turistično zvezo Slovenije prizadevamo, da bi se ta odnos spremenil.

Poleg prej omenjenega seznama obstaja še Poskusni seznam, na katerem ima Slovenija vpisane štiri spomenike: Fužinarske planine, Idrijo s tehnično dediščino in kulturno krajino, Slovenske klasični kras kot kulturno krajino in Bolnico Franjo. Po sedmih letih vpisa prvih treh v ta poskusni seznam, slovenske strokovne ustanove in ministrstvo za kulturo niso pripravili nobenih zahtevanih dokumentov, da bi nadaljevali z delom. Le za Bolnico Franjo so bili predloženi vsi zahtevani dokumenti, ki jih pretresajo strokovne ustanove, pristojne po Konvenciji o svetovni dediščini za taka opravila.

2.

Konvencija o varstvu mokrišč mednarodnega pomena, še zlasti za vodni habitat, ki jo kratko imenujemo Ramsarska konvencija.

Spoznanje, da zaradi vse večjega izsuševanja in nepravilnega vrednotenja mokrišč, izginjajo velike površine mokrišč, ki so izjemnega pomena za ohranjanje velikega števila rastlinskih in živalskih vrst in s tem biotske raznovrstnosti, je pripeljalo države članice UNESCO do zaključka, da je treba z ustreznimi pravnimi instrumenti zavarovati taka mokrišča.

Ob ratifikaciji je Slovenija za vpis v Ramsarske lokalitete prijavila Sečoveljske soline, v zadnjem času pa še Škocjanske jame kot kraško mokrišče. V pripravi pa je še nekaj predlogov.

3.

UNESCO posebni program Človek in biosfera (MAB) je namenjen varovanju tistih nacionalnih parkov, ki so posebnega svetovnega pomena za ohranjanje tradicionalnih vezi in sožitja med človekom in naravo, za ohranjanje ravnotežja in biotske raznovrstnosti, še posebej pa redkih živalskih in rastlinskih vrst. MAB biosferna območja imajo zelo obširne raziskovalne projekte, ki omogočajo upravljavcem maksimalno varovanje teh območij.

Slovenija je prijavila dve kandidaturi za vpis v MAB biosferna območja in sicer Triglavski narodni park in Kozjanski park, Park Škocjanske jame pa pripravljajo zahtevano dokumentacijo. Triglavski park je praktično že potrjen za sprejem, Kozjanski pa mora še dopolniti dokumentacijo.

Koristno bi bilo omeniti Konvencijo o preprečevanju prepovedanega izvoza in uvoza kulturnih dobrin in prenosa lastništva, kajti v te posle so največkrat vpleteni turisti in razni zbiralci starin. V UNESCO nastaja tudi nova mednarodna konvencija o varstvu nematerialne dediščine, ki je tudi zelo pomembna za vsak turizem. Težko si namreč predstavljamo katerikoli turizem brez kulturne in naravne dediščine, premične ali nepremične, materialne ali

nematerialne. Turizem še zdaleč ni samo poležavanje na plažah ali bivanje v hotelih.

Konvenciji in poseben program MAB nalagata UNESCO posebno odgovornost na področju vzgoje in izobraževanja. Ta odgovornost se ne konča v šolskih klopih, temveč bi ji morali posvečati vso pozornost tudi pri vzgoji in izobraževanju splošne publike. UNESCO je pripravil poseben priročnik za vzgojo in izobraževanje o svetovni kulturni in naravni dediščini za srednje šole. Priročnik je mogoče prilagoditi tudi potrebam osnovne šole in vsebinam, ki se nanašajo na varstvo kulturne in naravne dediščine vsake države. Priročnik prevajamo v slovenščino in bo predvidoma izdan 2003. Priročnik bo na razpolago vsem šolam, koristen pa bi bil tudi za druge sredine.

Zelo koristno bi bilo, da ne pozabimo na vzgojo in izobraževanje "homusa turisticusa", oziroma splošne publike. Temeljni del te dejavnosti bi moral biti naravnani na zavedanje pomena domače kulturne in naravne dediščine, na njeno spoštovanje in odgovornost za ohranjanje in varovanje za bodoče rodove. Na takem spoštovanju mora temeljiti tudi odnos do kulturne in naravne dediščine drugih narodov in držav, kajti brez ustreznega odnosa samih ljudi – tudi turistov - do teh vprašanj ne bo mogoče ohraniti nobenega spomenika.

Zagotovo bi pri vzgoji in izobraževanju morale nastopati tudi nevladne organizacije, še posebej tiste, ki se ukvarjajo s turizmom in varovanjem kulturne in naravne dediščine. Zato bi bilo koristno, da bi tudi turistična društva v svojih programih namenila del svojih aktivnosti temu področju.

Varovanje naravne in kulturne dediščine, ravnanje po priporočilih Quebeške deklaracije bi moralo postati skupna skrb vseh dejavnikov, načrtov trajnostnega razvoja, turistične ponudbe. Odpreti bi bilo treba vprašanje namenjanja dela turističnih prihodkov v varstvo naravne in kulturne dediščine, saj turizem v pretežni meri živi od njih. Quebeška deklaracija bi lahko odigrala pomembno vlogo pri večjemu razumevanju pomena varstva naravne in kulturne dediščine za turizem, vendar ne omenja nujnosti skupne delitve skrbi, tudi finančne, na tem področju. Varstvo je zelo zahtevna naloga in odgovornost, ki se ji nemalokrat izognejo tudi najbolj odgovorni organi in ustanove držav. Tudi pri nas obstaja problem razumevanja pomena varstva naravne in kulturne dediščine, celo pri tistih, ki so po mednarodno pravnih določilih in po zakonu zanj odgovorni. Nemalokrat se je treba upreti neustreznim odločitvam, ki lahko posredno ali celo neposredno škodujejo naši kulturni in naravni dediščini. Upajmo pa, da bo takih primerov v bodoče vse manj, če se bomo bolje seznanjali s prej omenjenimi dokumenti in se ravnali po njih.

Zofka Klemen - Krek
Urad slovenske nacionalne komisije za Unesco

Ekoturizem in razvojne usmeritve slovenskega turizma

Ekoturizem kot kultura obnašanja, ravnanja, gospodarjenja, načrtovanja, nadzora in spremljanja turističnih aktivnosti v številnih naravnih in grajenih okoljih, se v zadnjih desetletjih izredno hitro širi tako na produktni kot na potrošni ravni.

Zaradi izrednih pozitivnih učinkov in razvojnih možnosti, ki jih ekoturizem nudi družbenemu, okoljskemu in ekonomskemu razvoju turistično že razvitih, še posebej pa nerazvitih področij celotnega sveta, so se Združeni narodi (OZN) in njihova komisija za sonaravni razvoj odločili, da leto 2002 proglasijo za Mednarodno leto ekoturizma.

WTO (Svetovna turistična organizacija) in Okoljski program Združenih narodov (UNEP) sta na mednarodni ravni prevzela vodilno vlogo pri oblikovanju in koordinaciji aktivnosti ob obeleževanju Mednarodnega leta ekoturizma ter nadaljnje aktivnosti in programe za vzdrževanje trajnih trendov in usmeritev v ekoturistične aktivnosti nacionalnih vlad, turističnega gospodarstva, mednarodnih agencij, civilne družbe in vseh s turizmom in okoljem povezanih deležnikov.

Krovni in najpomembnejši dogodek obeleževanja Mednarodnega leta ekoturizma je bila Svetovna konferenca o ekoturizmu v Quebecu/ Canada med 19. in 22. majem 2002, katere zaključki so bili predstavljeni na Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju med 26. avgustom in 4. septembrom v Johhannesburgu v Južni Afriki.

Vrhunec svetovne konference v Quebecu predstavlja oblikovanje Quebeške Deklaracije o ekoturizmu, kot sklop zaključkov in priporočil za načrtovanje, razvoj, upravljanje, trženje in nadzorovanje ekoturističnih aktivnosti s ciljem trajnega globalnega sonaravnega gospodarskega razvoja.

Slovenija kot članica svetovne skupnosti in njenih številnih organizacij in združenj se aktivno pridružuje sodobnim trendom in procesom trajnostnega razvoja z oblikovanjem osnovnih strateških gospodarskih razvojnih dokumentov, kjer predstavlja gospodarska, socialna in okoljska blaginja prebivalcev Slovenije uravnoteženo celoto in primaren cilj.

Kaj je ekoturizem?

Ekoturizem kot sociološka kategorija

Ekoturizem je kultura ali način obnašanja, ravnanja, gospodarjenja, načrtovanja, nadzora in spremljanja družbi, okolju in ekonomskemu razvoju prijaznih aktivnosti v številnih naravnih in grajenih okoljih, varovanih in nevarovanih okoljih, razvitih in nerazvitih področjih sveta. Za gospodarsko in turistično že visoko razvita področja sveta, uveljavljanje principov in načel ekoturizma pomeni saniranje pogosto močno potrošenih naravnih virov in onesnaženja okolja ter socialnejše in racionalnejše razporejanje kapitala, za nerazvita področja pa ekoturizem pomeni visok razvojni potencial v okviru sonaravnega trajnostnega razvoja z ugodnimi vplivi predvsem na ekonomsko-socialnem področju.

Ekoturizem kot ekonomska kategorija

Ekoturizem kot ekonomska kategorija ima svoje izhodišče v marketinški filozofiji, kjer kot specialen marketinški turistični produkt – izdelek, omogoča promocijo in trženje celovitega eko-turističnega produkta neke dežele, ki ga sestavljajo številni pod-produkti, kot so eko-prehrabna ponudba in nastanitve, eko-prevozna sredstva, ohranjeno socio-kulturno okolje, tradicionalna arhitektura in bivanjski ambienti s tradicionalnim načinom življenja, varovana območja, ekološko neoporečna pitna voda iz javnih zajetij, izvirov in vodnjakov, ekoturistične tematske, pohodne in kolesarske poti, neoporečne kopališke vode, čist zrak, urejeno in ekološko neoporečno okolje, ohranjene značilne krajine itd..., ki so osnovani na osnovi mednarodno priznanih ekoturističnih in ekoloških standardov in kriterijev kot osnovi za nacionalno eko-blagovno znamko.

Ekoturizem kot okoljska kategorija

Ekoturizem kot specifičen del trajnostnega sonaravnega razvoja in procesa naj bi predstavljal **Ključ do sonaravnega razvoja** (slogan generalne skupščine WTO ob praznovanju svetovnega dneva turizma 27. septembra 2002 in obeleževanju Mednarodnega leta ekoturizma 2002, ki so ga proglasili Združeni narodi).

Celovit ekoturističen proizvod neke dežele sestavljajo sledeči parametri, ki ločujejo ekoturističen proizvod od klasičnih turističnih proizvodov:

Uravnotežen gospodarski, socialni in okoljski razvoj, ohranjanje naravne in kulturne dediščine, tradicionalnih okolij ter biotske raznovrstnosti, poudarjanje naravne in kulturne dediščine v celoviti ponudbi turističnih destinacij, usmerjanje turistične ponudbe in prodaje v nasprotju z masovnim turizmom k individualnim obiskovalcem in majhnim skupinam organiziranih turistov pod

okriljem specializiranih vodniških služb, vzpostavljanje in ohranjanje blaginje (zdravstvene, ekonomske, okoljske, izobrazbene...) lokalnega prebivalstva.

Slovenija kot članica svetovne skupnosti in njenih številnih organizacij in združenj se aktivno pridružuje sodobnim trendom in procesom trajnostnega razvoja z oblikovanjem osnovnih strateških gospodarskih razvojnih dokumentov, kjer predstavlja gospodarska, socialna in okoljska blaginja prebivalcev Slovenije uravnoteženo celoto in primarni cilj.

Temeljni cilji, ki jih želi doseči Ministrstvo za gospodarstvo s turistično politiko, ukrepi in aktivnostmi na področju razvoja in uveljavljanja ekoturizma v Sloveniji so:

1. dvig splošne osveščenosti in vedenja o pomenu in možnostih ekoturizma za družbeni, ekonomski in okoljski razvoj
2. spodbujanje vzpostavljanja čim širšega konsenza vseh resorjev, gospodarske sfere, javne in civilne sfere k celostnemu sonaravno naravnemu razvojnemu konceptu Slovenije z definiranjem vlog javnega, gospodarskega sektorja ter civilne družbe pri uveljavljanju ekoturizma
3. promocija sonaravnega podjetništva, pospeševanje in vzpodbujanje ekološko naravnanih turističnih projektov in motiviranje podjetnikov za ekološko sprejemljivo gospodarjenje in investiranje v ekološke razvojne projekte.

Quebeška Deklaracija kot vrhunski dokument z navodili in priporočili za uveljavljanje ekoturizma v svetu, vsebuje tri sklope priporočil in sicer priporočila namenjena javnemu sektorju, nacionalnim vladam, regijskim in lokalnim oblastem, priporočila namenjena gospodarskemu ali zasebnemu sektorju ter sklop priporočil namenjenih nevladnim organizacijam oziroma organizacijam civilne družbe.

Ključna področja, ki jih obravnava Quebeška Deklaracija so: odgovorna turistična in gospodarska politika, spodbujanje okolju prijaznega prometa, boljše upravljanje z vodami, energijo in odpadki, postavljanje trajnostnih ciljev, povečevanje osveščenosti proizvajalcev turističnih proizvodov in osveščenost turističnih potrošnikov itd.

Primerjalna analiza osnovnih principov oziroma priporočil Quebeške Deklaracije javnemu sektorju v odnosu do osnovnih slovenskih multisektorskih razvojnih usmeritev povezanih z razvojem slovenskega turizma izkazuje sledeče stanje;

- **Zagotavljanje ekoturistične politike** oziroma ustrezne gospodarske razvojne politike, ki ohranja ustrezna razmerja med gospodarskim razvojem in varovanjem okolja tako na lokalnem, regionalnem kot nacionalnem nivoju. **Državni razvojni program in Strategija gospodarskega razvoja Slovenije**, še posebej pa **nova Strategija slovenskega turizma 2002 – 2006** vsebujejo novo gospodarsko razvojno paradigmo, ki temelji na načelih trajnostnega razvoja

in upošteva enakopravno obravnavo gospodarske, socialne in okoljske razvojne komponente.

Skozi številne ukrepe letnih politik gospodarskega in turističnega razvoja in ustreznih virov financiranja oblikuje osnovo za dejansko uveljavitev ekoturistične politike in vzpodbujanje razvoja ekoturističnih projektov.

- **Načrtovanje rabe okolja in prostora** – Strategija slovenskega turizma kot prioritetne obravnava ukrepe s področja prostorskega razvoja s ciljem optimizacije turističnega razvoja na lokalnem, regionalnem in dolgoročnem prostorskem razvoju Slovenije.
- Sprejet je bil nacionalni program varstva okolja, dopolnitve prostorskega plana, ter leta 1999 sprejet Zakon o ohranjanju narave, kar predstavlja programske in institucionalne temelje za ustanavljanje naravnih parkov in varovanih območij.
- Ob sodelovanju MOPE in regionalne politike, Strategija slovenskega turizma predvideva ukrep oblikovanja temeljnih prostorskih razvojnih aktov, ki bodo natančno opredeljevali jedrna območja za razvoj turizma, ki so pogoj za učinkovit investicijski cikel. Razvojni ukrepi Ministrstva za gospodarstvo, ki jih predvidevajo najrazličnejši podsektorski strateški razvojni načrti, bodo ta proces dodatno vzpodbudili in pospešili ob vključitvi in uveljavitvi večjega števila eko-parametrov oziroma meril med razpisne pogoje za pridobivanje najrazličnejših neposrednih in posrednih razvojnih spodbud Ministrstva za gospodarstvo.
- **Zagotavljanje varovanja narave, lokalnih in tradicionalnih kultur, tradicionalnih znanj, genetskega bogastva** itd. Slovenija skozi svoj institucionalni in pravni sistem zagotavlja varovanje narave, tradicionalnih kultur in znanja, zagotavlja pravice do zemlje, vode, lastnine in genetskih virov, posamezne resorne politike pa poizkušajo skozi svoje parcialne razvojne ukrepe intenzivirati sodelovanje lokalnih in tradicionalnih okolij, zasebnega sektorja in civilne družbe. Ratifikacija Konvencije o biotski raznovrstnosti, upoštevanje principov Panevropske strategije biotske in krajinske raznovrstnosti, Zakon o vodah, Zakon o varovanju naravne in kulturne dediščine, Zakon o gensko spremenjenih organizmih in številni drugi, tvorijo institucionalni zakonski okvir varovanja tradicionalnega okolja. Eden izmed ukrepov Strategije slovenskega turizma predvideva tudi ukrep spodbujanje razvoja objektov kulturne dediščine kot turističnih atrakcij, ki se bo izvajal ob sodelovanju Ministrstva za kulturo in bo prispeval k ohranjanju tradicionalnih okolij in monumentalne dediščine Slovenije. Turizem je lahko odlično orodje za ohranjanje, obnavljanje in vzdrževanje monumentalne dediščine, vendar mora revitalizacija temeljiti na posodobitvah in vsebinah zanimivih za sodobne turiste, ki bodo omogočale tudi koriščenje te dediščine v gospodarske namene, kar bo omogočilo stalne prihodke in nova delovna mesta.

- **Ohranjanje tradicionalnih obrti in tradicionalnih znanj** je sestavni del številnih programov, ki jih izvajajo pospeševalno/razvojne in izobraževalne institucije ter organizacije za pospeševanje podjetništva in razvoja v manj razvitih slovenskih regijah ob podpori in sodelovanju Ministrstva za kmetijstvo, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za gospodarstvo, Ministrstva za delo itd. Ekoturistično podjetništvo kot sestavni del in v mnogih primerih najpomembnejši del številnih razvojnih programov slovenskih regij lahko bistveno pripomore k zmanjševanju regionalnih razlik ob hkratnih okolju in ljudem prijaznih oblikah gospodarskega razvoja.
- **Načrtovanje uporabe in razvoja naravnih parkov in varovanih območij**
Strategija slovenskega turizma in njeni izvedbeni ukrepi predvidevajo ob sodelovanju MOPE za obdobje 2002/2003 oblikovanje normativov, standardov, kriterijev in pogojev za razvoj turizma na varovanih območjih, predvideva tudi ukrep ekološke ureditve in posodobitve planinskih domov, ter oblikovanje enotnih – standardiziranih informacijskih centrov v naravnih parkih.
Zakon o ohranjanju narave in nacionalni program varstva okolja predstavljata osnovo za izvajanje tega priporočila in predvidenih ukrepov.
- **Preusmerjanje kmetijske proizvodnje od intenzivne k ekološki pridelavi hrane**
Številni projekti MKGP so že usmerjeni k celostnemu razvoju podeželja, vsebujejo programe preusmerjanja kmetovanja od intenzivnega k ekstenzivnemu oziroma organskemu kmetovanju in pospešujejo razvoj dopolnilnih kmečkih dejavnosti (turizem, tradicionalne obrti itd.) ter s tem ustvarjajo osnovne pogoje za razvoj t. im. eko turistične ponudbe na podeželju ter omogočajo oblikovanje celovite eko - ponudbe posameznih turističnih destinacij, regij ali turističnih centrov, vasi, kmetij itd.
Na zdrav in okolju prijazen način pridelana, predelana in ponujena hrana v skladu s slovenskim standardom Biodar, evropskim standardom Organic farming – EC-control system, HACCP itd., je predpogoj oziroma najpomembnejši element oblikovanja eko-blagovne znamke in ekoturističnega proizvoda Slovenije.
- **Preusmerjanje k okolju prijaznim oblikam prometa in prometnih sredstev**
Nastajajoča nova Strategija razvoja prometa RS vsebuje prioritete usmeritve k okolju prijaznim oblikam prometa v skladu s določili Kiotskega sporazuma in usmeritvami EU in EU Strategije o trajnostnem razvoju oziroma določili Agende 21, vse s ciljem zmanjšati količino toplo grednih plinov v ozračju.
Večje število razpoložljivih, okolju in ljudem prijaznih oblik transportnih sredstev in poti, bo omogočalo organizatorjem potovanj in turističnih programov, da bodo te nove oblike vključevali v svoje programe, **turistom pa omogočili izbiro med konvencionalnimi ali okoljevarstvenimi oblikami transporta.**

- **Načrtovanje razvoja človeških virov v ekoturizmu**

Razvoj človeških virov in povečevanje kakovosti intelektualnega kapitala sta ključna faktorja izboljšanja konkurenčne sposobnosti slovenskega turizma. Z intenzivnim medsektorskim pristopom javnih in zasebnih institucij, podjetniških institucij in društvenega sektorja bo omogočeno doseganje zastavljenih ciljev razvoja človeških virov v turizmu. Visoko usposobljen in izobražen kader bo vsekakor dovtetnejši za uveljavljanje principov sonaravnosti oziroma ekoturizma, v kolikor mu bodo te vsebine ustrezno predstavljene in omogočene na vseh nivojih izobraževanja od srednješolskega do univerzitetnega, kar seveda zahteva aktivno medsektorsko sodelovanje predvsem z Ministrstvom za šolstvo. S pomočjo izobraževalnih delavnic in seminarjev za vse nivoje že aktivnih turističnih delavcev, bo omogočeno nadgrajevanje znanja in osveščenosti o pomenu uveljavljanja ekoloških principov v turizmu širšemu krogu turističnih delavcev.

Na področju civilne družbe in turistične društvene organizacije tečejo številni programi vzpodbujanja prebivalstva, šolske mladine, kmečkega prebivalstva, zasebnega sektorja za spodbujanje in uveljavljanje principov ekoturizma, katerih učinki so že vidni in upoštevanja vredni.

Ukrepa Strategije razvoja turizma kot sta **Slovenska nagrada za najbolj inovativne dosežke na področju turizma** in **Slovenska nagrada za poslovno odličnost na področju turizma** bosta skozi standarde in kriterije za doseganje nagrad in znakov kakovosti najtesneje povezana z doseganjem in uveljavljanjem ekoturističnih principov v turizmu predvsem v hotelirstvu in gostinstvu.

- **Omogočanje tehnične, finančne in podpore razvoju človeških virov malemu in srednjemu turističnemu podjetništvu v fazi nastajanja, rasti in nadaljnjega razvoja z upoštevanjem principov sonaravnosti**

Malo in srednje podjetništvo predstavlja večinski delež turističnega gospodarstva, zato je podpora temu segmentu izrednega pomena. Velika svetovna turistična podjetja se že zavedajo nujnosti varovanja naravnih virov in so zato razvila in izvajajo ustrezne ukrepe. Težave se pojavljajo predvsem pri spodbujanju malega in srednjega podjetništva v turizmu (manj kot 100 zaposlenih). Čeprav ekoturizem predstavlja zelo majhno tržno nišo, pa ima stopnjo rasti 20% v primerjavi z industrijskim povprečjem, ki znaša 7% letno, kar je izredno spodbujevalno tudi za turistične MSP.

Številni ukrepi za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti usklajeni s Strategijo razvoja podjetništva, kot tudi številni ukrepi za pospeševanje podjetništva v turizmu usklajeni s Strategijo slovenskega turizma, so posredno naravnani tudi k spodbujanju sonaravnega podjetništva, pospeševanja in vzpodbujanja ekološko naravnanih turističnih projektov in k spodbujanju podjetnikov za ekološko sprejemljivo gospodarjenje in investiranje v ekološke razvojne projekte.

- **Oblikovanje in uveljavljanje mednarodno primerljivih nacionalnih ekoturističnih standardov in kriterijev ter certifikatnih shem.** Oblikovanje eko standardov in kriterijev je neobhodno za oblikovanje eko-turističnih blagovnih znamk oziroma celovite nacionalne eko-blagovne znamke. Ti specialni standardi so standardi eko-namestitve, eko-kulinarične ponudbe, eko-potovanj, eko-destinacij - regij, mest, vasi, kmetij, ekološko pridelane, predelane in ponujene hrane, standardi ekoturistične kmetije, ekološka standardizacija pri ureditvi in posodobitvi planinskih domov in koč, standardizacija pohodnih in planinskih poti, standardizacija in tipizacija turistične postavitve, predstavitve, označitve in ponudbe naravnih parkov in varovanih območij, standardizacija vodniške službe itd.. Nekateri mednarodno priznani eko-standardi so v Sloveniji že uveljavljeni, zagotavljajo predvsem visoko kakovost specialne turistične ponudbe na eni strani ter varovanje potrošnikov in okolja na drugi strani in so izredno pomemben element nacionalnega eko-proizvoda oziroma bodoče nacionalne eko blagovne znamke Slovenije.

Ti standardi so:

- modra zastava – standardi kakovosti kopaliških vod
- zeleni srček – čistoča sanitarij, sanitarnih in odpadnih vod
- zelena pika – ekološko vzdrževanje zelenic, igrišč, travnatih površin, golf igrišč
- modra lastovka – standardi kakovosti zraka
- biodar, EC-control system, HACCP – standardi zdravstveno neoporečne pridelave in predelave hrane od zemlje do krožnika

Oblikovanje in uveljavitev nadaljnjih ekoturističnih standardov bo dodaten prispevek k varovanju turističnih potrošnikov, hkrati pa bodo služili kot orientacija civilni družbi, gospodarskim in razvojnim deležnikom pri oblikovanju in načrtovanju visoko kakovostne turistične ponudbe ter odločitvah za sonaravno, trajnostno naravnano gospodarjenje, načrtovanje in ravnanje. Zbrani in uveljavljeni skozi nacionalno eko-blagovno znamko Slovenije bodo omogočali oblikovanje, trženje in promocijo celostnega ekoturističnega programa Slovenije. Mednje sodijo tudi predlogi sledečih standardov;

- zeleni zidak – uporaba ekoloških gradbenih materialov v hotelirstvu in gostinstvu, vgradnja energetske varčnih naprav, čistilnih naprav in vodovarstvene opreme, uporaba obnovljivih energetskih virov, protihrupna zaščita, ekološki sistemi zbiranja in odstranjevanja odpadkov itd.
- zlata kaplja - standardi za neoporečno pitno vodo iz vodnjakov, izvirov in javnih vodovodov
- lipov list – standardi etnološko ohranjenega socio-kulturnega okolja, tradicionalnih bivalnih ambientov vključno s standardi ekoturistične kmetije, planinskih koč, monumentalne dediščine...
- eko regija/mesto/vas/
- eko potovanje (eco - tour)

- eko namestitvev (eco accomodation)

Oblikovanje, uveljavljanje in nadzor ekoturističnih standardov in kriterijev ter uveljavljanje priporočil Quebeške deklaracije, zahteva široko medsektorsko sodelovanje javnega sektorja, zasebnega sektorja in ob sodelovanju organizacij civilne družbe in interesnih združenj kot so; Zvezi potrošnikov Slovenije, Združenje turističnih kmetij, Kmetijsko-gozdarske zbornice, Obrtne in gospodarske zbornice, Združenje ekoloških kmetov Slovenije, strokovnjakov s področja etnologije, ekologije, krajinske in ambientalne arhitekture, turistične društvene organizacije in ostalih deležnikov turizma.

Povzetki nekaterih dobrih ekoturističnih praks:

Avstrija

Ime projekta: **Avstrijska nacionalna ECO-blagovna znamka**

Nosilca projekta: **Ministrstvo za ekonomske odnose in delo, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje**

Opis projekta in cilj: Projekt je zasnovan na federalni ravni z glavnim ciljem dvigniti kakovost turistične ponudbe ter okoljevarstveno zavest v smislu upoštevanja okoljevarstvenih in socialnih principov predvsem v gostinskih in namestitvenih turističnih podjetjih. K oblikovanju standardov in kriterijev nacionalne ECO-blagovne znamke so bile pozvane vse avstrijske regije, ki že imajo svoje regionalne ECO-blagovne znamke kot tiste, ki jih še nimajo. V prvi fazi projekta so skupno oblikovane standarde izdali v priročni brošuri kot navodila vsem deležnikom turizma pri odločanju za vzpostavitev pogojev in pridobitev tega posebnega znaka kakovosti. Projekt se je pričel odvijati leta 1996 in leta 2000 je k projektu pristopilo že 86 turističnih podjetij in podjetnikov, ki so skupaj nudili 6700 postelj visokega kakovostnega razreda v skladu z nacionalno ECO-blagovno znamko in standardi.

Financiranje projekta: Projekt je bil 100% financiran iz javnih sredstev, v končni fazi so bila pridobljena določena sredstva tudi s strani udeleženih turističnih podjetij, predvsem v smislu skupne promocije podjetij, ki so pričela s trženjem eko-blagovne znamke.

Nadzorovanje: Nadzor oziroma sistem trajnega monitoringa je bil vzpostavljen na osnovi predstavnikov obeh ministrstev, Združenja potrošnikov in inšpekcijskih služb, katerih predstavniki tudi sestavljajo skupino za nadzor blagovne znamke.

Nemčija

Ime projekta: **Razvoj celovite in povezane kolesarske mreže na celotnem območju Nemčije z oblikovanjem enotnih marketinških orodij kolesarskega turizma**

Nosilci projekta: **Nemški kolesarski klub (ADFC), Nemško turistično združenje (DTV), Nemško zvezno Ministrstvo za ekonomijo in tehnologijo**

Namen in cilji projekta: Glavni cilj projekta je promocija in pospeševanje razvoja kolesarskega turizma skozi oblikovanje vsenemške kolesarske mreže in nova marketinška orodja kolesarskega turizma. Projekt je uspešno združil in povezal vse 12 že obstoječih kolesarskih poti, vključno s trans-evropskimi, ter povezal vse najbolj turistične nemške regije. Ker ni bilo vzpostavljenih enotnih kriterijev in standardov za kolesarske poti in kolesarsko turistično ponudbo, je imel projekt v začetni fazi kar nekaj težav, ki so bile kasneje z oblikovanjem enotnih standardov razrešene in projekt se je uspešno končal v obliki enotne blagovne znamke.

Financiranje: Celoten projekt je stal 180.000 nemških mark, 17% celotnih stroškov so zbrala zasebna turistična podjetja, ostala sredstva so bila zbrana iz javnih virov.

Nadzorovanje projekta: V teku je ustanavljanje koordinacijskega biroja za trajni nadzor kolesarskih stez in kolesarske turistične ponudbe, Ministrstvo za transport in gradbeništvo sedaj izvaja tekoče raziskave o stanju, poškodbah in spremembah kolesarskih stez, kot tudi skladnost kolesarske ponudbe s predpisanimi kakovostnimi standardi.

Italija

Ime projekta: **Oranžna zastava /skupna EKO - blagovna znamka občin oziroma lokalnih skupnosti s podeželskim turizmom v regiji Liguriji**

Nosilca projekta: **Ligurska regionalna agencija za kulturo, turizem in šport, Italijanski potovalni klub**

Namen in cilji projekta: Oblikovanje oranžne zastave kot novega skupnega znaka kakovosti podeželskega turizma je bil glavni namen projekta. Oranžno zastavo kakovosti lahko pridobijo samo tiste občine oziroma lokalne skupnosti, ki zadostijo določenim ekoturističnim standardom, ki obsegajo zahteve s področja objektov kulturne dediščine in okoljevarstvenih objektov, gostišč in okrepčevalnic ter ostalih oblik gostinske ponudbe osnovanih na tipičnih lokalnih proizvodih in v tradicionalnih okoljih ter ustreznem dostopu do turističnih informacij.

Projekt se je pričel izvajati leta 1998 in do leta 2000 so že štiri občine pridobile oranžno zastavo, Italijanski potovalni klub sedaj širi ta projekt še na ostale regije v Italiji in Evropi.

Finaciranje projekta: Projekt je v celoti podprla regija Ligurija, ki ga sedaj nudi drugim italijanskim regijam in lokalnim skupnostim, s ciljem razširiti ta model tako v Italiji kot v Evropi skozi regionalne razvojne sheme. Prijavitelj je dolžan zagotoviti sredstva financiranja za vsako podelitev znaka posebej, vsak projekt pa je izveden po meri posamezne regije.

Nadzor: Pridobitev znaka kakovosti je le začasna, saj so občine in lokalne skupnosti trajno nadzorovane ali dejansko zagotavljajo in zadostujejo vsem zahtevanim kriterijem in standardom, ki jih zahteva Oranžna zastava, v nasprotnem primeru se znak kakovosti odvzame.

Slovenija

Naziv projekta: Trilateralni krajinski park Goričko in obnovitev gradu pri Gradu na Goričkem

Nosilca projekta: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Evropska unija

Cilji in namen projekta: Krajinski park Goričko bo skupaj z že ustanovljenima sosednjima parkoma Raab v Avstriji in Örseg na Madžarskem tvoril prvi evropski trilateralni krajinski park. Projekt izvaja mednarodni konzorcij, v katerem sodeluje 14 slovenskih strokovnjakov.

Projekt se je pričel izvajati junija 2002, na osnovi pozitivnega pristopa tako predstavnikov občin kot drugih ustanov in nevladnih organizacij. V nadaljevanju projekta bodo kartirali park, popisali vse naravne danosti, prešlo se bo na izdelavo vsebinskega koncepta parka. Predlagana ureditev parka bo temeljila na kmetijski dejavnosti, turizmu, drobnem gospodarstvu in kulturni dejavnosti. Celotna turistična ponudba parka bo skladna z ekoturističnimi principi. V obnovo bo vključena celotna stavbna in kulturna dediščina parka z izstopajočim podprojektom, to je obnovo gradu Grad, in s pripravo novih smiselnih vsebin, ki jih bodo objekti kulturne dediščine v parku ponujali. Projekt bi se naj končal ob koncu leta 2003.

Finaciranje projekta: Evropska unija 1,6 milijona EUR

Ministrstvo za kulturo 200.000,00 EUR

Ministrstvo za okolje 285.000,00 EUR

Ministrstvo za gospodarstvo 50.000,00 EUR

Ministrstvo za kmetijstvo 50.000, 00 EUR

Ministrstvo za delo 40.000, 00 EUR

Nadzor: Sestavljena je komisija za nadzor izvajanja projekta, ki sproti pregleduje posamezno izvedbeno fazo projekta in poročila konzorcija, po dokončanju projekta bo ta komisija najverjetneje prevzela tudi funkcijo trajnega nadzora stanja in gospodarskih aktivnosti v krajinskem parku.

Številne države v Evropi in svetu so že pričele z intenzivnim uveljavljanjem ekoturističnih principov načrtovanja in razvoja. Poljska ima velik Vladni projekt razvoja podeželja, kjer turizem predstavlja najpomembnejši instrument razvoja. V sklopu projekta, ki je medresorsko voden in usklajen, obnavljajo celotne vasi v smislu ohranjanja tradicionalne arhitekture, ohranitvi podeželske krajine in načina življenja tamkajšnjih ljudi.

Podoben projekt ima tudi Ciper, kjer ravno tako obnavljajo celotne vasi in hkrati izobražujejo lokalno prebivalstvo o veččinah turizma, poznavanja lastne preteklosti in samozavedanja, komuniciranja z gosti, predstavljanju in prodaji svojih turističnih produktov itd...

Širom sveta obstajajo številne dobre ekoturistične prakse, ki so lahko vzor in vodilo, kako je mogoče na način ekoturizma zmanjševati revščino, nerazvitost in težke življenjske pogoje celotnih regij in njihovih prebivalcev.

Viri in literatura

1. Kovač B., Strategija slovenskega turizma, Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana, 2002
2. WTO, Sustainable development of tourism, A compilation of good practices, Madrid, 2000
3. Quebec Declaration on Ecotourism, Quebec, Canada, maj 2002
4. WTO, World overview & Tourism topics – 2002/ Ecotourism, Madrid, 2002
5. WTO, Enhancing the economic benefits of tourism for local communities and poverty alleviation, Petra, Jordan, 2002
6. Državni razvojni program 2001-2006, Agencija RS za regionalni razvoj, Ljubljana, 2001
7. Zakon o ohranjanju narave in nacionalni program varstva okolja
8. EU, Phare, Regional Policy and Cohesion, EC 1997
9. Nataša Gider, Večer, Maribor, 13. september, 2002

Ana Božičnik

Ministrstvo za gospodarstvo RS

Možnosti razvoja ekoturizma na Tolminskem v luči nekaterih okoljskih procesov

Ekoturizem je posebna oblika alternativnega turizma, ki je tesno povezana z okoljem in predvsem naravo. Njegova značilnost je potovanje v nedotaknjeno naravo, namen potovanja pa predvsem njeno doživljanje. V tej točki se ločuje od nekaterih oblik športnega turizma (plezanje, rafting, kanjoning, prostozračno letenje...), katerih glavni namen je športna aktivnost v naravi. Med obema oblikama turizma lahko prihaja celo do velikega konflikta.

Ekoturizem ima osnovo v štirih elementih:

- Kot vsak turizem predstavlja tudi ekoturizem gibanje ljudi v krajini. Glede na to, da je to gibanje v naravnem okolju, moramo predpostaviti izgradnjo krajinsko nemotečih poti in objektov.
- Temelji na naravi in torej predpostavlja visoko raven ohranjene narave. To ne pomeni, da v njej ne sme potekati nobena druga dejavnost, mora pa biti dosežena skladnost pri posegih v krajino. Ekoturizem lahko razvijamo tudi na relativno degradiranih območjih, če pri tem izvajamo ustrezne posege, ki pomenijo revitalizacijo naravne in kulturne krajine.
- Skrb za ohranjanje naravne in kulturne dediščine. S tem se turizem pojavlja kot možni generator razvoja v parkih in zavarovanih območjih.
- Učenje, kot primarni interes ekoturista.

Navedeni elementi postavljajo usklajevalca razvoja in prostorskega planerja na področjih z ekoturizmom pred številne dileme. Te so še bolj izrazite tam, kjer se ekoturizem pojavlja kot obroben interes in mora najti sintezo z drugimi (prevladujočimi) dejavnostmi.

Za ocenjevanje skladnosti posameznih dejavnosti običajno uporabljamo matrike skladnosti. Del take matrike je predstavljen na sliki 1, njena raba pa zahteva tehten premislek. Ob dobrem načrtovanju lahko marsikaj obrnemo sebi v prid, ob slabem pa seveda tudi skladne dejavnosti težko sobivajo.

	naselitev	urbani centri	industrija	servisi	energetika	intenzivno kmetijstvo	tradicionalno kmetijstvo	kmečki turizem	turizem	ekoturizem	gozdarstvo	rekreacija	rudarstvo	trase daljnovodov	varstvo vode	varstvo dediščine	sekundarna bivališča	obrežja rek	cestna infrastruktura (državna)
kmečki turizem	■	■	■	■	■	■	•	•	•	•	•	•	■	■	•	•	•	•	■
turizem	■	■	■	■	■	■	•	•	•	•	•	•	■	■	■	■	•	■	•
ekoturizem	■	■	■	■	■	■	•	•	■	•	■	■	■	■	•	•	■	•	■
rekreacija	■	■	■	■	■	■	•	•	•	•	•	•	■	■	•	•	•	•	■

izločilni kriterij
 neskladnost
 pogojna skladnost
 popolna skladnost

Slika 1: Matrika skladnosti turistične dejavnosti z drugimi rabami prostora

Vidimo lahko, da je ekoturizem dejavnost, ki v prostor postavlja največje omejitve. Posebno je pomembno vprašanje odnosa med turizmom in ekoturizmom, ki sta samo pogojno skladna. Omejitev obstaja celo znotraj ekoturizma samega, saj njegova visoka rast (preveč obiska) predstavlja moteč faktor.

Dogajanja v prostoru, ki vplivajo na razvoj ekoturizma

V krajini potekajo poleg različnih sočasnih dejavnosti in s tem povezane rabe prostora tudi različni procesi. Ti so lahko posledica različnih naravnih procesov, ki pa potekajo zelo počasi (geološki, klimatski, sukcesivni v gozdu...) ali pa katastrofično (potresi, plazovi...). Medtem ko so prvi popolnoma neobvladljivi, pri drugih običajno po dogodku prilagajamo novonastalo krajino našim dejavnostim. Drugi del procesov je povezan s človekovim delovanjem v krajini. Tudi te lahko razdelimo v dolgotrajne in trenutne, pri čemer pa se moramo zavedati, da tu beseda dolgotrajne pomeni veliko krajša razdobja kot v primeru čistih naravnih procesov. Pri planiranju posameznih dejavnosti moramo te procese poznati in ocenjevati njihov vpliv na načrtovano dejavnost.

Glede na vzrok nastanka lahko razdelimo te procese na:

- tiste, ki jih nameravamo sprožiti z načrtovanimi dejavnostmi v prostoru
- tiste, ki potekajo zaradi prisotnih dejavnosti
- procese nastale zaradi opuščanja dejavnosti

Na območju Gornjega Posočja so prisotni predvsem naslednji procesi:

1. Proces zaraščanja krajine

Najbolj opazen proces v krajini Gornjega Posočja je njeno zaraščanje, ki je posledica opuščanja kmetijskih površin. Analize povečevanja deleža gozda so prikazane na diagramu 2, potrebno pa jim je dodati še površine v zaraščanju, ki jih v gozdarskih evidencah ne evidentirajo. Prvotna krajina, ki je bila mozaična zgradba zaplat polj, pašnikov, njiv, senožeti, gozda in naselij postaja krajinsko homogena in prehaja v gozdno krajino. Posebno opazno je to dogajanje pri vedutah hribov, saj so iz prvotno prevladujočih senožeti postali gozdne površine. V smislu ohranjanja narave in njenega postopnega vračanja v izhodiščno stanje je ta proces ugoden; z vidika krajinske pestrosti in s tem povezano tudi biotske pestrosti pa skrajno neugoden.

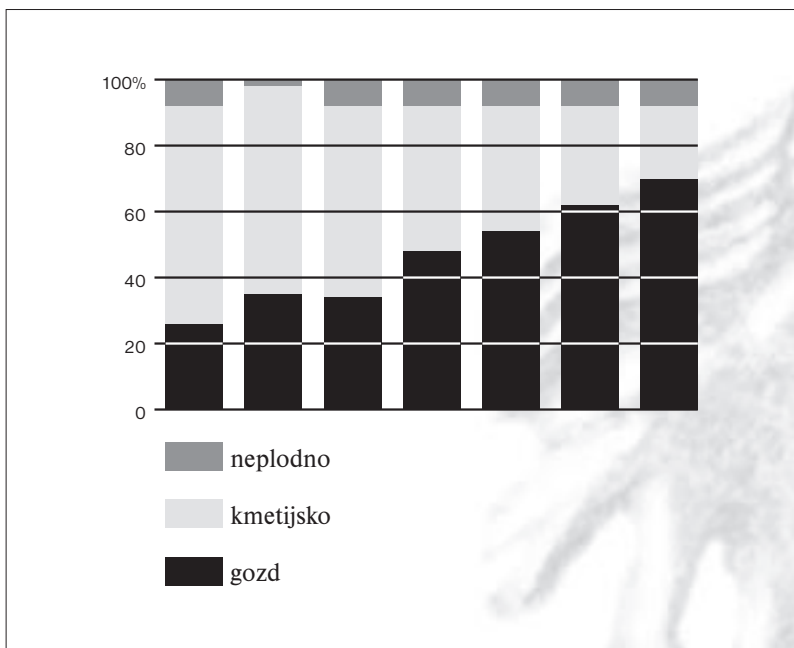

Diagram 2: Pregled spreminjanja rabe tal v občini Tolmin

Zaraščajoče površine večinoma predstavljajo s stališča človekove dejavnosti opuščene površine in prepuščene sukcesivnim naravnim procesom. To pomeni,

da se bo na njih vzpostavila zrela gozdna združba šele v nekaj generacijah. S stališča estetskih meril človeka so ti ekosistemi neprijetni. Človek je namreč bitje odprtega prostora, gozd je večini ljudi všeč samo v fazah svoje zrelosti. Ta proces je že pripeljal do samevanja nekaterih prej priljubljenih hribovskih ciljev – s pojavom gozda so se zaprli prej prisotni široki razgledi na poti in z vrha. Pozna se tudi pri spremembah flore in favne, kar ima svoj vpliv na priljubljeno nabiralništvo in lov.

Glede na izredno težavnost obdelovanja teh površin (senožeti so posledica agrarne prenaseljenosti) je zaustavitev tega trenda malo verjetna. Pred nas se torej postavlja več možnosti:

- Ohranjanje dela teh površin nezaraščenih z **vsakoletnim** čiščenjem. Pomembne so predvsem površine razglednih točk z vrhov, ohranjanje starih poti in okolice turistično in krajevno zanimivih objektov. Za tovrstno delo, ki v nekaterih primerih že poteka, gre zahvala turističnim društvom, lovcem in planincem.
- Ponudba gozdne krajine kot ekološko zanimive. Ta del se sedaj izčrpa v gozdno učnih poteh, ki pa so za širšo javnost preveč specifične. Predstavitev gozdne krajine bi morala vsebovati tudi prikaz procesov v gozdu, predvsem pa bi morala biti povezana z drugače tematsko obarvanimi potmi (rapalska meja, Kosmačeva pot, ostale poti na turistično zanimive točke).
- Zahtevnejši projekt predstavlja predstavitev ENE kmetije, ki je urejena kot etnološki spomenik in predstavlja tudi zanimivost s stališča ekoturizma, saj lahko predstavlja tudi vpetost kmečkega gospodarstva določenega obdobja v svoje okolje.
- Usmerjanje dela teh površin v take gozdove, ki omogočajo razvijanje z ekološkim turizmom povezanih dejavnosti.

2. Proces uvajanja sodobnih kmetijskih metod

Na območjih, kjer se kmetijska dejavnost izvaja, je prisotna transformacija k modernejšim oblikam kmetovanja in sprememba kultur. S krajinskega vidika opazimo spremembe zlasti:

- Opustitev njiv, ki je posledica prehoda na živinorejo
- Opustitev senožeti in košenic, ki vodi k zaraščanju krajine
- Intenzivno gnojenje travnikov, ki pripelje do uničenja suhih travnikov in zmanjšanja rastlinske pestrosti
- Opustitev klasičnega spravila sena in uvedba baliranja, bale ostajajo na travnikih
- Preoblikovanje poljskih poti v traktorske. S tem se številne poti, ki so bile javne povezave med kraji, prekinajo in podaljšajo zaradi tehničnih zahtev pri gradnji takih poti
- Prekinjanje prej aktivnih poti z ogradami za živino in električnimi pastirji
- Uvedba pašništva na travnikih blizu naselji in s tem povezana sprememba izgleda teh površin

- Uvajanje kozjereje brez skrbi za trajnostno gospodarjenje, kar lahko povzroča uničenje travnatih in gozdnih površin
- Gradnja velikih gospodarskih objektov na izpostavljenih vedutah.

Navedene spremembe predstavljajo oviro za razmah ekoturizma predvsem zaradi izgube krajinske pestrosti in prekinjanja poti. Kljub tej pripombi se je potrebno zavedati, da je to posledica pritiskov kmetijskega trga in da bi se te površine ob opustitvi dejavnosti zaraščale. S stališča možnosti razvoja ekoturizma je predvsem pomembno soglasje z lastniki o ohranjanju obstoječih poti. Smotno bi bilo razmišljati o ohranitvi dela travniških površin v obliki suhih travnikov. Ob načrtovanju objektov za kmetijsko rabo je potrebno upoštevati podobne principe kot pri načrtovanju poselitve, to je varovanje najbolj kakovostnih kmetijskih površin in ustrezno vizuelno oblikovanje.

S stališča ekoturizma izredno pomemben pozitiven vpliv kmetijstva predstavlja ohranjanje planin in ponudbe na planinah. To dejavnost bi kazalo razširiti in povezati z možnostjo bivanja ljudi na planinah.

Proces iskanja rešitev za predvidene težave kmetov v bližnji prihodnosti (EU) mora vključevati prehod na manj intenzivne ravni kmetovanja in biokmetovanje v povezavi s stranskimi dejavnostmi na kmetiji. Te so predvsem turistične kmetije in kmetije odprtih vrat. Ob tem je posebej pomembno sodelovanje s TNP.

3. Izgradnja energetskih objektov in komunikacij

Na področju Gornjega Posočja je pomemben vpliv postavitve hidroelektrarn na dogajanja na reki. Ta lahko razdelimo na štiri območja:

- **Tok reke pred vstopom v jezero:** Na vstopu v področje akumulacije se oblikuje klin nanešenega materiala, ki je posledica zmanjšanih transportnih sposobnosti reke ob vstopu v jezero. Zaradi nabiranja materiala za tem klinom pride do zasipanja struge in zmanjševanja padca reke. Dvigi gladine predstavljajo povečevanje nevarnosti poplav. Zaradi želje po ohranjanju volumna akumulacije se običajno izvede vrsta ukrepov, ki preprečujejo transport plavin v območje jezera.
- **Jezera** predstavljajo poseben problem, saj predstavljajo rezervoar, v katerem se zbirajo polutanti, ki izvirajo iz industrije, kmetijstva in gospodinjstev v gornjem toku reke. Gradnja akumulacijske HE pomeni velik poseg v rabo prostora. Površine, ki so bile predhodno namenjene drugi rabi, zalije voda. To lahko pomeni izgubo obdelovalnih površin in preselitev dela prebivalstva, katerih naselja so se nahajala na tem področju. Oceniti je potrebno tudi naravno in kulturno dediščino, ki jo s tem posegom izgubljam. Potrebni so premiki tras cest, železnice, daljnovodov in komunalne infrastrukture.

Akumulacija ustvarja nove priložnosti in rešuje nekatere aktualne gospodarske probleme. Pojavijo se nova delovna mesta v okviru izgradnje in upravljanja nastalih objektov. Smotrno načrtovane akumulacije so lahko tudi vir vode za namakanje in predstavljajo možnost razvoja ribištva in turizma. Pregrada lahko pomeni izboljšanje možnosti rabe zemljišč, saj z njo lahko preprečimo ali omilimo intenziteto poplav v prostoru ob spodnjem toku reke. Omenjene gospodarske in socialne posledice povzročajo velike dileme ob gradnji pregrad in so običajno tudi generator dolgoročnejših sprememb v socialni in gospodarski sferi v okolici akumulacije.

Jez predstavlja oviro v koridorju reke, ki prepreči snovne tokove in oslabi možnost prehoda vrst. Taka ovira prepreči prehod živih organizmov iz spodnjega toka reke v zgornji. Ob intenzivnem razvoju drugih dejavnosti v okolici jezera in jezeru, lahko pride do vnosa tujerodnih živih vrst, ki lahko zrušijo ravnotežje širšega območja.

V krajini se poleg nove zaplate jezera pojavi še cela vrsta sprememb, ki so posledica spremljajočega razvoja. Pojavijo se nove dejavnosti, katerih vpliv je potrebno analizirati in lahko presega vplive same gradnje HE. Medsebojni vpliv jezera in kopnega je problem stabilnosti bregov in višine podtalnice, vpliv jezera na atmosfero pa se lahko kaže kot povečana vlaga v zraku in pojavi megle, če je jezero v slabo prevetreni kotlini.

- **Reka med jezerom in strojnico:** Pretoki vode med jezerom in strojnico so običajno zmanjšani na predpisano vrednost biološkega minimuma. Izjema so izpadi obratovanja HE in visoke vode, ki presežejo kapaciteto akumulacije. Poleg zmanjšanja pretoka predstavljata najbolj daljnosežen vpliv zmanjšanje konic pretokov ob poplavah in zmanjšanje transporta sedimentov. Akumulacije običajno zadržijo 90 % vsega transporta. V odvisnosti od prisotne erozije, nanosov pritokov in večanja pretoka reke se transport ponovno povečuje z oddaljevanjem od jezera. Potrebne razmere za transport plavin se pojavljajo samo v časih, ko je pretok bistveno večji od biološkega minimuma.

Jez torej bistveno spremeni razmere v spodnjem toku reke. Takojšnja posledica zmanjšanja pretokov je zmanjšanje širine in globine reke in hitrosti toka vode. Običajni odgovor na nastale razmere pri transportu sedimentov je poglobljanje struge reke, ki je običajno najmočnejše tik pod jezerom in se s časom širi po strugi navzdol.

V vsakem primeru prihaja do sprememb v koridorju reke in v veliko primerih do potrebe po posegih v reko, ki zagotavljajo stabilizacijo. Običajne so predvsem utrditve bregov in struge reke. Sprememba širine vodotoka in njegove globine vpliva na višino podtalnice v okolici reke in na spremembe v vegetaciji. Pas obvodne vegetacije se premakne k reki, del področja, ki deluje kot poplavna ravnica se poveča. Ta pas vegetacije utrjuje zemljišče in zmanjšuje odnašanje plavin ob visokih vodah. Vodotok je postal v svoji dinamiki bistveno drugačen, zato so se spremenile tudi življenjske združbe, ki ga naseljujejo.

Poseben problem predstavljajo temperature, ki se v poletnih mesecih dvignejo nad običajne in spremenijo življenjske razmere. Dvig temperature vode pomeni tudi padec vsebnosti raztopljenega kisika v vodi. V delih, kjer vodotok zastaja, lahko pride do pojavov eutrofikacije.

- **Področje reke pod strojnico hidroelektrarne**, ki ostaja pri pretočnem obratovanju HE nedotaknjeno. Razmere se bistveno spremenijo, če ima elektrarna zajezev in dnevno izravnavo ter služi za proizvodnjo vršne energije. V tem primeru se na tem območju pojavljajo pretoki biološkega minimuma v času akumulacije vode za zajeztvijo. V času obratovanja elektrarne pa so pretoki bistveno večji od povprečnih pretokov pred postavitvijo elektrarne.

Vpliv postavitve HE na koridor reke nima enoznačnega vpliva na razvoj turizma v nekem območju (predvsem športnega in rekreativnega). Ima pa seveda negativen vpliv na razvoj ekoturizma, saj prihaja do velikih sprememb v krajini, ki jih je potrebno zaradi energetske izrabe vzdrževati. To pomeni uvedbo režima odstranjevanja naplavin, predvsem peska in gramoza. Ti materiali so ekonomsko zanimive surovine, kar napeljuje k gradnji predelovalnih obratov: separaciji, betonarn in asfaltnih baz v okolici tega dela vodotoka.

V krajini zelo izrazite elemente predstavljajo tudi koridorji za prenos energije. Predvsem v gozdni krajini so ti zelo izraziti. Poleg estetskega vpliva imajo tudi funkcijo ovire za prehod živali in ljudi – nemoteno obratovanje zahteva čiščenje površine pod daljnovodi. Vegetacija je torej stalno na nivoju zaraščanja to je grmovja, ki je slabo ali neprehodno. Postavitev stebrov je lahko tudi problematična predvsem v odnosu na kulturno dediščino.

4. Uvajanje drugih turističnih aktivnosti

Turistične aktivnosti, ki se izvajajo v naravi, lahko privedejo do medsebojno konfliktnih situacij. Predvsem je na take interakcije občutljiv ekoturizem, kjer zlasti izvajanje športnih aktivnosti lahko negativno vpliva na njegov razvoj. Med drugimi turističnimi aktivnostmi se pojavlja predvsem:

- Masovni turizem, ki je praviloma skoncentriran v turističnih centrih, kampih, smučiščih in na nekaterih točkah, ki so posebno atraktivne.
- Plovba po rekah, ki mora biti urejena s plovnim režimom. S tem uskladimo različne aktivnosti na reki predvsem med ribiči in raftarji oziroma kajakaši. Plovni režim tudi omogoča prepoved plovbe na posameznih odsekih reke ali rekah zaradi varnosti oziroma varovanja narave.
- Ribišтво, ki običajno nima negativnih vplivov na drugo rabo prostora.
- Sprostitutvene dejavnosti predvsem ob rekah v poletnih mesecih so večinoma neurejene. Predstavljajo problem odpadkov, dostopov do rek, lastniškopravnih odnosov in potencialno motenje drugih dejavnosti.
- Kanjonin g mora biti organiziran na določenih odsekih rek. Organiziran kanjonin g na vseh vodotokih je obremenjujoč za okolje.

- Gorsko kolesarstvo mora biti možno samo na za to določenih poteh in ne splošno dopustno.
- Lov je pozitiven dejavnik v prostoru, saj ob odsotnosti velikih plenincev skrbi za naravno ravnotežje. Lovska dejavnost je povezana tudi z izgradnjo poti in vzdrževanjem jas v gozdovih. Pretiran obseg lova pa seveda lahko ogrozi stabilnost ekosistemov.
- Zimski turizem s smučišči predstavlja posebno občutljivo področje planiranja v povezavi z drugimi dejavnostmi. Njegove vplive je potrebno ocenjevati s presojami vplivov na okolje za vsak posamezni primer posebej.

5. Širitve poselitve

Na razvoj ekoturizma vpliva predvsem razpršena gradnja vikend objektov. Njen negativen vpliv je viden v podobni obliki kot sprostitvene dejavnosti ob rekah. Ob tem ima lahko ta raba prostora tudi pozitiven vpliv, saj ohranja zaplate obdelanih zemljišč in s tem povečuje krajinsko pestrost.

Prostorsko planiranje ekoturizma

Opredelitev za razvoj ekoturizma v določenem področju države je povezana s hudimi omejitvami drugih dejavnosti in usmerjanjem dejavnosti in procesov, ki potekajo v krajini. Zato ne more biti samo načelna politična odločitev, ampak mora v svoj krog pritegniti interese tu živečega prebivalstva. To mora videti v takih odločitvah svojo priložnost, hkrati pa jim mora biti tudi omogočanje realizacije njihovih načrtov. To pomeni, da je potrebno zagotoviti sredstva za kompenzacijo izpada dohodka v dejavnostih, ki jih omejujemo, npr. kmetijstvu. Zagotoviti pa je potrebno tudi sredstva za pomoč pri investicijah v potrebno infrastrukturo in prestrukturiranje.

Ob trenutnih pobudah v turizmu na Tolminskem (igralništvo, padalstvo, kajak...) je nujno potrebno poiskati sintezo na delu teritorija, določena območja pa usmeriti v ekoturizem. To so predvsem območja, ki so v prostorskih planih opredeljena kot naravovarstveno pomembna in je zato na njih uveden poseben varstveni režim. Način potrebnega razmišljanja o prostoru na teh območjih pa je zelo specifičen in ga lahko povzamemo iz predhodne analize procesov. Ob tem je potrebna vzporedna izgradnja normativne plati, kontrole dogajanja pri izvajanju dejavnosti in kontrole širjenja posameznih dejavnosti.

mag. Miran Drole
Občina Tolmin

Ekoturizem in možnosti njegovega udejanjanja v Sloveniji

1. Uvod

Slovenija se je v svoji razvojni viziji gospodarskega razvoja opredelila za trajnostni razvoj. Tak pristop pri uresničevanju razvojnih priložnosti pomeni v prvi vrsti izhajanje iz notranjih (endogenih) razvojnih možnosti in je skladen s smerjo spreminjanja vrednot prebivalstva ter sodobnimi razvojnim usmeritvami EU. Trajnostni razvoj omogoča zadovoljevanje potreb današnjih generacij, ne da bi omejeval možnosti prihodnjih pri vsaj enako uspešnem zadovoljevanju njihovih potreb. Rezultat trajnostnega razvoja je torej dolgoročno uravnovešeno izboljševanje gospodarskega, socialnega in okoljskega položaja v naši državi. Uravnovešenost razvoja pomeni tudi, da izboljšanje blaginje ni omejeno na posamezna območja države, zato je poleg socialne in okoljske sestavine razvoja posebej poudarjen tudi skladen razvoj v prostoru.

Gledano z vidika razvoja turizma koncept trajnostnega razvoja tega področja pomeni, da turistična ponudba temelji na uravnoteženju gospodarskih, socialnih in okoljskih prvin. Turizem pomeni največjo miroljubno selitev ljudi in je hkrati način življenja, ki spremlja ljudi na njihovi poti in vpliva na njihovo čutenje turističnih doživetij. Zanj je značilno bogastvo biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in zgodovinskih posebnosti, ekonomskih in političnih razmer, socialnih in kulturnih identitet. Slovenska turistična ponudba mora ponuditi turistu proizvode in storitve, ki so del uravnovešene načina življenja ljudi na določenem prostoru. S tega vidika je turistična destinacija vsa dežela in so turistični proizvodi oziroma storitve vse, s čimer se turisti srečujejo na svoji poti in pri vsakodnevnem bivanju v Sloveniji.

Po številnih kazalcih se Slovenija uvršča med evropske države številnih naravnih vrednot in kulturnega bogastva, biotska raznovrstnost narave in pokrajin je njeno glavno naravno bogastvo. Zaradi njene geografske lege se na enoto državnega ozemlja njene naravne geografske značilnosti izjemno hitro spreminjajo. Pokrajinska mozaičnost Slovenije pogojuje biotsko pestrost, hkrati pa predstavlja ključno naravno geografsko značilnost in s tem temeljno naravno potezo turistične privlačnosti njenega ozemlja. Potencialni turist bo v razdalji 250 km v Sloveniji prečkal kar štiri naravne geografske makro-regije Evrope: Alpe, Sredozemlje, Panonsko nižino in Dinaride. Pokrajinsko pestrost povečuje tudi velika reliefna energija z višinsko pasovitostjo, kraške poteze skoraj polovice ozemlja, lega ob najsevernejšem delu Jadranskega morja, trije tipi podnebja (zmerno celinsko, submediteransko in gorsko) in vinorodni rajoni (podravske, posavske in primorske), raznovrstni vodni viri, številni tipi prsti in vegetacije. Slovenija je torej hkrati srednjeevropska, alpska, mediteranska, panonska in kraška država z izjemno ekosistemsko raznovrstnostjo. Preplet

krajinskih vzorcev dodatno potrjuje veliko pejsažno raznolikost Slovenije in naravno prepoznavnost njenih enot. Naravnih spomenikov je nad 700, med njimi 151 kraških jam, 31 slapov, 16 izvirov, 116 jezer, dva morska akvatorija in ena laguna. Triglavski narodni park je naš edini narodni park, ki obsega okoli 4 % državnega ozemlja, vsa zavarovana območja pa obsegajo okoli 8 %. Na ozemlju Slovenije, ki obsega vsega 0,014 % kopnine Zemlje, živi okoli 2 % vseh znanih vrst rastlin in živali. Navedene naravne vrednote predstavljajo skupaj s kulturnimi vrednotami ob turističnih dejavnostih jedra, ki sestavljajo privlačno slovensko turistično ponudbo, zanimivo tudi za razvoj produkta, kot ga predstavlja ekoturizem.

2. Temeljne razvojne usmeritve ekoturizma

Ekoturizem zajema načela trajnostnega turizma glede ekonomskih, socialnih in okoljskih vplivov turizma. Zajema tudi nekatera posebna načela, po katerih se razlikuje od širšega koncepta trajnostnega turizma:

- Dejavno prispeva k ohranjanju naravne in kulturne dediščine
- Vključuje lokalne skupnosti v načrtovanje, razvoj in delovanje ter prispeva k njihovem dobremu počutju
- Predstavlja in interpretira obiskovalcem naravno in kulturno dediščino ciljnega kraja
- Je ciljna destinacija za individualne obiskovalce in organizirane manjše skupine
- Gospodarski učinki njegovih aktivnosti so prioriteten namenjeni lokalnim skupnostim in njihovim prebivalcem

V okviru mednarodnega leta ZN o ekoturizmu pod pokroviteljstvom Programa Združenih narodov za okolje (UNEP) in Svetovne turistične organizacije (WTO) je bilo v sredini maja v Quebec Cityju v Kanadi svetovno srečanje predstavnikov javnega, zasebnega in nevladnega sektorja. To je pomenilo vrhunec 18 pripravljanih sestankov, ki so potekali v letih 2001 in 2002.

Udeleženci so med drugim potrdili in ugotovili:

- Da je vedno večje zanimanje ljudi za potovanje na naravna območja na kopnem in morju.
- Da je ekoturizem prevzel vodilno vlogo pri uvajanju trajnostnih praks v turistični sektor.
- Da bi moral ekoturizem še naprej prispevati k temu, da bo celotna turistična industrija bolj trajnostna, s povečanjem gospodarskih in socialnih ugodnosti za skupnosti gostiteljice in z ozaveščanjem vseh obiskovalcev za ohranjanje naravne in kulturne dediščine.
- Da so lahko različne oblike turizma, zlasti ekoturizma, če se izvaja na trajnosten način, dragocena gospodarska priložnost za lokalno prebivalstvo in njihovo kulturo in za ohranitev ter trajnostno "uporabo" narave za prihodnje generacije, ter je lahko vodilni vir prihodka za zavarovana območja.

- Da mora razvoj ekoturizma upoštevati in spoštovati zemljiške in premoženjske pravice in kjer se to priznava, pravico do samoodločbe in kulturne suverenosti lokalne skupnosti, vključno z njihovimi zaščitnimi in občutljivimi lokacijami, kot tudi njihovim znanjem, izhajajočim iz tradicije in kulturne dediščine okolja.
- Da so za doseg uravnovešanih in pravičnih socialnih, ekonomskih in okoljskih koristi od ekoturizma in drugih oblik turizma na naravnih območjih z željo, da bi čimbolj zmanjšali možne negativne posledice ali se jim izognili, potrebno sodelovanje različnih partnerjev in načrtovalni mehanizmi, ki bodo lokalnim skupnostim pregledno omogočali opredeliti in urediti prihodnjo razvojno strategijo njihovih območij na lokalni ravni, vključno s pravico, da se odloči proti razvoju turizma.
- Da so mala in mikro podjetja, ki poskušajo izpolniti socialne in okoljske cilje, ključni partnerji pri razvoju ekoturizma, pri čemer pogosto delujejo v razvojnem vzdušju, ki ne zagotavlja primerne finančne in trženjske podpore za ekoturizem.
- Da bo za izboljšanje možnosti preživetja malih, srednje velikih in mikro podjetij potrebno nadaljnje poznavanje trga ekoturizma s pomočjo tržnih raziskav, specializiranih instrumentov kreditiranja turističnih podjetij, nepovratnih sredstev za zunanje stroške, spodbud za uporabo trajnostne energije in inovativnih tehničnih rešitev ter s poudarkom na razvijanju znanja, ne samo v zasebnem, temveč tudi v javnem in nevladnem sektorju.

Tako lahko pglavitne značilnosti ekoturizma povzamemo kot:

- Vse vrste turizma v naravnem okolju, kjer je glavna motivacija obiskovalcev opazovanje in uživanje narave in tudi tradicionalnih kultur, ki prevladujejo predvsem v naravnih okoljih.
- Vključuje izobraževalne, predstavitvene in promocijske dejavnosti naravnega prostora, kulture in t.i. "žive dediščine" (običaji, tradicionalni dogodki...).
- V glavnem (pri čemer to ni pravilo temveč priporočilo) gre za individualni pristop oziroma za manjše skupine organizirane aktivnosti v okolju, ki jih upravljajo in vodijo lokalno organizirani ponudniki, ki imajo (naj bi imeli) tudi največjo ekonomsko korist od svojega početja.
- Zmanjšuje (ali vsaj ne povzroča novih) negativne vplive na naravno in socio-kulturno okolje gostitelja.
- Podpira zaščito/varovanje naravnega okolja z:
 - ustvarjanjem gospodarskih koristi za lokalne skupnosti, organizacije in upravljalce, ki upravljajo naravna okolja z namenom njihovega ohranjanja,
 - ustvarjanjem možnosti za nova delovna mesta in zajemanje dodane vrednosti lokalnim proizvodom ter s tem krepitev lokalne ekonomije,
 - dvigovanjem ozaveščenosti za ohranjanje naravnih in kulturnih dobrin, tako pri lokalnem prebivalstvu – gostiteljih kot pri obiskovalcih – gostih.
- Upravljanje in nadzor je v lokalnih skupnostih, ki se za te potrebe primerno organizirajo v obliki učinkovitih partnerstev javnega, zasebnega

in nevladnega sektorja. Pri tem je temeljno načelo uspešnega sodelovanja primerna komunikacija in iskanje konsenza.

Lahko torej zapišemo, da je "ekoturizem področje človekove aktivnosti, kjer se na eni strani varovanje in na drugi strani razvoj, preudarno in harmonično prepletata, z namenom doseganja skupnega cilja, ki je dvig življenjske ravni (ekonomske, socialne, okoljske) ljudi v lokalnih skupnosti, na področju katere se aktivnosti ekoturizma izvajajo".

3. Elementi ekoturizma

Ekoturizem lahko opišemo iz naslednjih treh vidikov:

- kot **koncept**, ki temelji na podlagi t.i. "**aspiracijskih načel**", ki ekoturizem izpostavljajo kot ideal oziroma težnjo/cilj za njegovo doseg kot segmenta turističnega trga
- kot **tržni segment**, ki je povezan z naravo in doživljajskim/avanturnim turizmom. Gre za tržno nišo, relativno majhno, večino povezano z malimi in srednje velikimi operaterji in skupinami. O njem obstaja malo statističnih podatkov, prav tako ekoturizem ni "v stanju biti" del globalnih ekonomskih in političnih sistemov, ki pogosto vodijo v dohodkovne in kapacitetne pasti masovnega turizma.
- kot **praktični laboratorij** za generiranje pionirskih idej in aplikacij, ki so potencialno uporabne v širšem turističnem smislu. Lahko ga v tem smislu imenujemo tudi kot "šolo idej in razmišljanj"

4. Značilnosti ekoturizma

V razvitih državah je ekoturizem ena od oblik gospodarske dejavnosti, ki je manj destruktivna od ostalih gospodarskih panog ter istočasno priložnost za zaposlovanje lokalnega prebivalstva in finančni vir za upravljanje varovanih območij. Dejstvo je, da je nasploh, seveda ob upoštevanju pravih okoliščin, ekoturizem dokazal, da je eden od najbolj učinkovitih mehanizmov za zagotavljanje finančnih virov za vzdrževanje varovanih območij. To se je pokazalo predvsem v manj razvitih državah in v tistih z najbogatejšimi viri s področja biodiverzitete.

V nekaterih državah se njihova biološka in kulturna raznolikost "uporablja" kot pomemben turistični potencial. Slovenija ima prav gotovo še veliko neizkoriščenih priložnosti ravno na tem področju. Istočasno pa se pokaže, da je v mnogih državah, ki imajo zelo učinkovite strategije na področju razvoja turizma, v le-teh malo oziroma nič usmeritev s področja ekoturizma.

Ekoturizem ni pretirano profitabilna dejavnost in to se najbrž v bližnji prihodnosti ne bo spremenilo. Vsekakor se ne more primerjati z ostalimi zvrstmi turizma v tem pogledu, vsaj še nekaj časa.

Zaradi teh in ostalih razlogov, glavne in kapitalske turistične korporacije niso zainteresirane za znatne investicije v ekoturizem, kar mogoče niti ni tako slabo. Na ta način ni bojazni (v tem trenutku) za svetovni "stampedo ekoturistov". Unescovih 250 lokacij svetovne dediščine je glede števila obiskovalcev še zmeraj precej pod kritično ravniyo nosilne sposobnosti. Projekcije 20% letnega porasta povpraševanja po produktih ekoturizma se še niso uresničile (to bi pomenilo 3-5% rast celotnega turističnega prometa v svetu, kar bi v letu 2001 predstavljalo 25% delež, oziroma 165 milijonov "ekoturistov") in se verjetno tudi ne bodo. Seveda pa ostajajo riziki na posameznih, še posebej občutljivih lokacijah.

5. SWOT analiza za razvoj in trženje ekoturizma v Sloveniji

	Priložnosti (Možnosti)	Ovire (Nevarnosti)
V P L I V I O K O L J A	<ul style="list-style-type: none">- beg sodobnega turista v mirno okolje- ozaveščeno iskanje zdrave prehrane- interes bivanja v neokrnjeni naravi- interes ohranjanja neokrnjene narave- interes po trajnostnem razvoju podeželja- želja po spoznavanju izvirne kulturne dediščine- iskanje svojega mesta v poslovanju za kmetijske dopolnilne dejavnosti in za mala ter mikro podjetja- potrebe po odpiranju novih delovnih mest v odročnih predelih države- naravne danosti podeželja, gora in voda- potrebe ljubiteljev narave po okolju brez motornega prometa- interesi ljubiteljev mirnih ter divjih voda- možnosti razvoja proizvodov ekoturizma - možnosti certificiranja ekoproductov- razvita mreža turističnih društev, LTO in drugih institucij na območjih primernih za razvoj ekoturizma	<ul style="list-style-type: none">- neprepoznavnost ekoturizma v Sloveniji- pospeševanje izključno množičnega turizma na turistično razvitih območjih- nizka učinkovitost in dobičkonosnost ekoturizma- že uničeni in zanemarjeni naravni elementi ekoturizma- onesnaženost narave, gora in voda- zanemarjena kulturna dediščina- nezadostna ozaveščenost in poznavanje prednosti ekoturizma pri ponudnikih in koristnikih- neorganizirano oblikovanje turističnih produktov ekoturizma- neorganizirana promocija in ponudba turističnih produktov ekoturizma- nerazdelana strategija trajnostnega razvoja- nezadosten interes države in institucij za razvoj ekoturizma- dopuščanje nedovoljenih in neprimernih posegov v naravno okolje- nerazdelani programi ozaveščanja, neurejen sistem certificiranja ekoturističnih produktov
V P L I V I D A N O S T I	Prednosti <ul style="list-style-type: none">- naravne danosti Slovenije- naravni parki- bogastvo podeželja, gora in voda- bogata kulturna dediščina- unikatni ljudski običaji- doživetja na podeželju (na kmetijah)- obilo malih kmetij s potrebami po organizirani in tržno usmerjeni dopolnilni dejavnosti- obilo malih in mikro podjetij v turistični in njej dopolnilni dejavnosti- razvita mreža turističnih društev in lokalnih turističnih organizacij ter turističnih agencij- volja entuziastov po razvoju in trženju ekoturizma	Slabosti <ul style="list-style-type: none">- pomanjkanje poznavanja prednosti ekoturizma za trajnostni razvoj predvsem podeželja- pomanjkanje interesa države, institucij, organizacij in posameznikov za razvoj ekoturizma- pomanjkanje sredstev za urejanje naravnih in kulturnih danosti- pomanjkanje sredstev za pospeševanje vlaganj v razvoj ekoturizma- nerazdelana strategija razvoja ekoturizma- nerazdelane vsebine za ozaveščanje ponudnikov in koristnikov ekoturističnih produktov in doživetij- neorganizirano oblikovanje, promocija in trženje ekoturističnih produktov

6. WTO in usmeritve za leto ekoturizma 2002

WTO je oblikoval naslednje usmeritve in cilje v letu ekoturizma:

- spodbuditi večjo zavest med institucijami javnega, zasebnega in nevladnega sektorja da:
 - izboljšajo varovanje naravne in kulturne dediščine
 - izboljšajo življenjsko raven lokalnih skupnosti na podeželskih območjih in varovanih področjih
 - spodbujajo vedenje in pomen pravilnega odnosa do naravnega okolja, ljudi, ki tam živijo in njihove različnosti
- promovirati trajnostni razvoj ekoturizma, kot ključnega pogoja za ustvarjanje njegovih pozitivnih učinkov
- razvijati metode in znanja za načrtovanje, upravljanje, usmerjanje in nadzor ekoturizma za zagotovitev njegovega dolgoročnega učinka in trajanja
- promovirati izmenjavo "primerov dobre prakse" na področju ekoturizma
- spodbujati priložnosti za učinkovit marketing in promocijo ekoturizma oziroma destinacij, ki ponujajo tovrstni produkt na mednarodnih trgih
- promovirati kvaliteto in standard, kot tudi zanesljiv in primerljiv sistem certificiranja ponudnikov produktov ekoturizma

V okviru Quebeške deklaracije so bila sprejeta tudi priporočila za aktivnosti prihodnjega razvoja ekoturizma javnemu, zasebnemu in nevladnemu sektorju, ki jih lahko tako neposredno kot posredno upoštevajo tudi akterji tovrstnega razvoja v Sloveniji.

7. Trajnostni razvoj in primeri dobrih praks na področju ekoturizma v Sloveniji

Kako je z ekoturizmom v Sloveniji? Ali je spoznan kot priložnost za razvoj oziroma kot element razvoja na tistih območjih in v tistih lokalnih skupnostih, kjer so za to naravne, kulturne, človeške in druge možnosti možnosti ?

7.1. Cilji na področju ekoturizma v Sloveniji

- organizirati ekoturizem kot dopolnitev klasičnemu turizmu
- prek ekoturizma udeležati trajnostni razvoj podeželja
- prek ekoturizma ohranjati naravne, kulturne, etnološke in druge posebnosti Slovenije
- razviti nekaj prepoznavnih produktov ekoturizma
- dosegati v roku 7 let 10 % prihodkov v turizmu iz naslova ekoturizma

7.2. Strategija razvoja in pospeševanja ekoturizma v Sloveniji

- pospeševati razvoj ekoturizma v Sloveniji, še posebej na izbranih prednostnih področjih

- izvajati izobraževalne programe za ozaveščanje ponudnikov in potrošnikov o prednostih in pristopih k ponudbi in koriščenju ekoturizma
- pomagati potencialnim ponudnikom ekoproduktov in ekoturistične ponudbe z ugodnimi finančnimi viri in olajšavami
- vključiti v oblikovanje, promocijo in trženje ekoturizma mrežo pospeševalnih organizacij v turizmu

Nosilci spodbujanja ekoturizma v Sloveniji bi morali biti vsi segmenti javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, **ki so tako ali drugače povezani z razvojem turizma, podeželja, regionalnim razvojem, varovanjem kulturne in naravne dediščine itd.**

7.3. Nosilci spodbujanja ekoturizma v Sloveniji

Vlada in ministrstva, Gospodarska in Obrtna zbornica s svojimi področnimi zbornicami, Slovenska turistična organizacija z mrežo lokalnih turističnih organizacij, Turistična zveza Slovenije s turističnimi društvi in drugimi vanjo vključenimi organizacijami, Pospeševalni center za razvoj malega gospodarstva z mrežo lokalnih in regionalnih podjetniških centrov, Združenje svetovalcev za razvoj turizma Slovenije, Kmetijska gozdarska zbornica s svojimi izpostavami, Združenje turističnih kmetij Slovenije, Sklad za razvoj malega gospodarstva, Sklad za skladnejši regionalni razvoj, turistični ponudniki, turistične agencije in druge za razvoj turizma pomembne organizacije

Torej ne moremo govoriti o tem, da je za področje ekoturizma zadolženo to ali ono ministrstvo, ta ali ona institucija, to ali ono turistično podjetje, to ali ono društvo, temveč gre za to, da vsi delujejo in pripomorejo k ustvarjanju pogojev za njegov čimboljši in nadaljnji razvoj. Seveda morajo pri tem delovanju nekateri postoriti več od drugih, tudi zaradi tega, ker pač delujejo na področju, ki je ekoturizmu bližje. Tako je pomembno da vlada, vladne službe, ministrstva, skratka javni sektor s svojimi ukrepi, razvojnimi strategijami, ki jih sprejemajo, sistemom subvencioniranja, zakonodajo, javnimi razpisi itd. spodbujajo in ustvarjajo pogoje za delovanje zasebnega sektorja, ki je nosilec aktivnosti ekoturizma, seveda ob tesnem sodelovanju nevladnega sektorja, ki mora biti za svoje delo ravno tako spodbujan, sicer ga ne bo uspešno opravljal. Torej gre za preplet aktivnosti, ki tako ali drugače stimulirajo delovanje in sodelovanje partnerstva med temi tremi sektorji in na ta način udejanjajo pogoje za razvoj ekoturizma. Prav gotovo lahko izpostavimo prizadevanja Ministrstva za kulturo, ki je opravilo veliko dela na razvoju in vključevanju kulturne dediščine v turistično ponudbo, potem Ministrstva za okolje, ki si prizadeva za nadaljnji razvoj in uveljavitev načel varovanja narave, kot predpogoja za razvoj ekoturizma v Sloveniji. Ne moremo mimo prizadevanj Ministrstva za kmetijstvo in razvojnih programov CRPOV, Vinsko turističnih cest, ki aktivirajo razvojne potenciale podeželja in tam živečih prebivalcev-podjetnikov. Prav tako si Ministrstvo za gospodarstvo s svojimi ukrepi na področju razvoja turizma, regionalnega razvoja

in ostalih področjih prizadeva za nadaljnji razvoj vseh segmentov gospodarskega okolja v Sloveniji, vključno z ekoturizmom.

8. Načrt aktivnosti za razvoj in pospeševanje ekoturizma v Sloveniji

Načrt aktivnosti za razvoj in pospeševanje naj bi obsegal:

- dopolniti strategijo razvoja turizma v Sloveniji s strategijo razvoja ekoturizma
- organizirati seminarje, predavanja, posvete in izdajo ustrezne literature za pospeševanje ekoturizma
- vzpostaviti in udejanjati jasne kriterije prostorskega, infrastrukturnega naravovarstvenega in podobnega urejanja prostora
- sprejeti sistem certificiranja eko produktov, spodbujati lokalne interese in posameznike za razvoj ekoturizma prek turističnih društvenih organizacij, lokalnih turističnih organizacij in drugih pospeševalnih organizacij kot so Kmetijsko gospodarska zbornica, Združenje turističnih kmetij Slovenije ipd.

V aktivnosti se morajo vključevati tudi ostale institucije od Gospodarske in Obrtne zbornice, Kmetijsko-gozdarske zbornice in sorodnih institucij, ki preko svoje mreže lahko spodbujajo svoje člane za aktivno delovanje na področju ekoturizma. Veliko lahko naredijo tudi na področju izobraževanja in usposabljanja, kar je tudi del njihovega poslanstva in delovanja. Ne smemo izpustiti tudi pomena ostalih institucij, posebno tistih, ki delujejo na področju varovanja naravne in kulturne dediščine, promocije in predstavljanja te na različnih ravneh. Vsi ti so in morajo prav tako biti ključni soustvarjalci uspešnega izvajanja na področju razvoja ekoturizma.

Na področje trženja in izvajanja marketinga za področje ekoturizma se seveda morajo vključevati tudi institucije, ki na različnih ravneh opravljajo te aktivnosti, od Slovenske turistične organizacije na nacionalni ravni, pa do lokalnih turističnih organizacij oziroma drugače organiziranih združenj na regionalni in lokalni ravni. Poznamo kar nekaj primerov dobre prakse v mnogih okoljih v Sloveniji – na Koroškem v povezavi s parkom Kralja Matjaža, v Posočju vezanih na Sočo, na Notranjskem v okviru regijskega parka Snežnik, na Dolenjskem in v Beli krajini kot aktivnosti projekta Po poteh dediščine itd.

Tako institucije kot tudi v njih zaposleni strokovnjaki bi morali področju ekoturizma nameniti še več pozornosti in predvsem v procesu sodelovanja med nacionalno in regionalno/lokalno ravniyo ustvarjati pogoje za razvoj posameznih produktov ekoturizma. Tako razvite, povezane in oblikovane v primeren turistični proizvod, jih morajo s skupnimi močmi spremljati in umestiti na turistično tržišče.

Prav gotovo brez civilne iniciative ne bo možno govoriti o uspešnem razvoju ekoturizma. Turistična zveza Slovenije s svojo razvejano mrežo turističnih društev je prav gotovo ena od ključnih institucij na tem področju.

9. Vloga TZS na področju ekoturizma

Vloga TZS – kot nevladne organizacije je predvsem pri:

- usposabljanju / izobraževanju TD in njihovih zvez za doseganje ciljev trajnostnega razvoja v svojih okoljih
- vključevanju ekoturizma v programe aktivnosti TZS in ustreznih projektov ter komisij
- ustreznem sodelovanju z javnim in zasebnim sektorjem ter pri tem zagotavljanje informiranja javnosti o razvoju in upravljanju ekoturizma
- sodelovanju z znanstveno raziskovalnimi institucijami za razvoj rešitev za ekoturizem

Turistična zveza že deluje na nekaterih projektih, ki tako ali drugače spodbujajo razvoj elementov, sestavnih in značilnih za področje ekoturizma. Nekatere od teh aktivnosti so:

- projekt Moja dežela – lepa in gostoljubna, ki je razvojno naravnan, vezan za Nacionalni program varovanja okolja,
- projekt Turizmu pomaga lastna glava, ki je namenjen spodbujanju mladih za sodelovanje v turizmu,
- projekt Za odprtost, urejenost in gostoljubje na mejnih prehodih RS, ki je namenjen urejanju okolja v mejnem prostoru,
- projekt Ozaveščanje prebivalstva za turizem zbližuje okolje, kulturo, dediščino in sonaravni razvoj,
- projekt Turistično ekološka patrulja, ki prispeva k odstranjevanju vseh nevarnosti v okolju, da bi obvladovali sonaravni razvoj,
- projekt Turizem v gozdnem prostoru, da bi spodbujali, usmerjali in organizirano omejevali turistične tokove.

Z aktivnim sodelovanjem ostalih, kot so društva podeželskih žena, društva mladih na podeželju, lokalnih akcijskih skupin, ki delujejo na različnih lokalnih razvojnih projektih in še bi lahko naštevali, lahko dobimo aktivno gibanje za razvoj posameznih lokalnih okolij, kjer ima in mora imeti v prihodnje ekoturizem svoje mesto.

Turistične dejavnosti v naravi lahko privedejo do medsebojnih konfliktnih situacij. Predvsem ekoturizem je na take interakcije posebej občutljiv, še posebej tam, kjer lahko izvajanje športnih aktivnosti negativno vpliva na njegov razvoj. Izkušnje iz Posočja kažejo, da so nekatere turistične aktivnosti, ki jih sicer nekateri vidijo kot "povezane" z naravo, v svojem bistvu zelo moteče in lahko predstavljajo konflikt, gledano z vidika temeljnih principov ekoturizma. Torej:

- masovni turizem, ki je praviloma skoncentriran v turističnih centrih, kampih in smučiščih in na nekaterih točkah, ki so posebno atraktivne
- plovba po rekah, ki mora biti urejena s plovnim režimom (urejanje različnih aktivnosti med ribiči, raftarji, kajakaši in drugimi "uporabniki")
- ribištvo, ki običajno nima negativnih vplivov na drugo rabo prostora
- sprostitvene dejavnosti, predvsem ob rekah v poletnih mesecih, so večinoma neurejene. Predstavljajo problem z vidika neurejenega odlaganja odpadkov, dostopov do rek, lastniško-pravnih odnosov in potencialno motenje drugih dejavnosti
- kanjonang mora biti organiziran na določenih odsekih rek, saj izvajanje tovrstnih aktivnosti na vseh vodotokih predstavlja motečo dejavnost in je obremenjujoč dejavnik za okolje
- gorsko kolesarstvo je lahko možno in dovoljeno samo na za to določenih poteh in ne splošno dopustno
- lov je lahko pozitiven dejavnik v prostoru, saj na nek način ureja naravno ravnotežje. V zvezi s tem velja uveljavljati tudi mehkejša oblike kot so foto-lov in podobno
- zimski turizem s smučišči predstavlja posebno občutljivo področje načrtovanja v povezavi z drugimi dejavnostmi. Njegove vplive je potrebno ocenjevati s presojami vplivov na okolje za vsak posamezni primer posebej

10. Aktivnosti turističnih društev in zvez ter ekoturizem v Sloveniji

Turistična društva kot eden od najpomembnejših dejavnikov načrtovanja in izvajanja turističnih aktivnosti na lokalni ravni, imajo prav gotovo veliko vlogo in ključni vpliv na prihodnji razvoj produktov ekoturizma. Skupaj z drugimi institucijami in posamezniki v lokalnih okoljih velja delovati v naslednjih okvirih in področjih:

- razvijati oziroma sodelovati pri razvoju produktov, ki omogočajo bivanje oziroma spoznavanje narave (npr. različni vodeni izleti v naravo, trekingi, foto-izleti)
- ponuditi možnosti za spoznavanje ekoloških, kulturnih in zgodovinskih zanimivosti določenega okolja (npr. z nudenjem skupinskih vstopnic kot "paketa" za ogled teh zanimivosti, z organizacijo primernih prevozov)
- pripraviti pakete ponudbe za prenočevanje z ogledi "produktov ekoturizma" v tem okolju (npr. na turističnih kmetijah, v hotelih, ki nudijo "koncept produktov ekoturizma" itd.)
- paziti, da produkti, ki jih nudijo kot "ekoturizem" spoštujejo kakovost okolja, v katerem jih nudimo, da zagotavljajo socialno kompatibilnost tega okolja (npr., da obiskovalci ne motijo domačinov itd), da zagotavljajo ekonomsko kompatibilnost, da so kulturno senzibilni, da obiskovalce motivirajo k odgovornosti za tisto, kar počnejo v okolju gostiteljev in da so usklajeni z nosilno zmogljivostjo naravnega okolja
- prizadevati si, da usmeritve na lokalni ravni postanejo del širših, regionalno usmerjenih konceptov

- pripraviti ponudbo za ciljno tržišče (po raziskavah gre za skupine, ki so v starosti med 30 in 60 let, imajo višjo izobrazbeno raven in reden dohodek, živijo v urbanih okoljih oziroma večjih mestih, preferirajo rekreacijo in aktivni oddih, želijo spoznati in izkusiti nove destinacije in kulturno krajino, njeno naravno in kulturno dediščino, bežijo od skomercializiranih ali preveč obljudenih turističnih destinacij, niso preveliki potrošniki, izberejo počitnice v nepredragem cenovnem rangi, preferirajo manjša mesta in podeželje ter ponavadi bivajo na območju od sedem do štirinajst dni)
- ponuditi pravočasne in realne informacije ciljnim skupinam o tem, kaj lahko "dobijo in doživijo na izbrani destinaciji", kar vključuje dober informacijsko-servisni center, ki je primerno kadrovsko zaseden in na primerni strokovni ravni (dajanje informacij v več jezikih)
- spodbujati nastajanje in razvoj projektov od "spodaj navzgor" pri čemer TD in njihovi člani delujejo kot nosilci in motivatorji
- v svojem okolju sodelovati in animirati za organizacijo izobraževanja in usposabljanja vseh akterjev, ki že delujejo na področju ekoturizma in k temu privabiti nove zainteresirane ponudnike
- ponuditi lokalno izdelane in pripravljene produkte, ki so razviti iz lokalnih znanj in spretnosti, tradicije, običajev, načina dela in življenja tamkajšnjih ljudi

11. Pogoji in aktivnosti za razvoj ekoturizma v Sloveniji

Vsi naštetih primeri dobrih praks in pobud, ki so tako ali drugače usmerjene k varovanju okolja, so na nek način vsebinsko povezani z elementi, ki jih uveljavlja tudi ekoturizem. Z željo, da bi na podlagi teh dobrih praks in usmeritev slednje dobile svoje mesto pri načrtovanju prihodnjega razvoja ekoturizma in da bi istočasno zagotovili kar največje učinke od ekoturizma ter minimalizirali negativne učinke na okolje in lokalno skupnost, bo potrebno zagotoviti nekaj pogojev za uspešno delo naštetih institucij, ki so eden od pomembnih akterjev razvoja ekoturizma in turizma na sploh. Nekaj teh pogojev oziroma aktivnosti, ukrepov in spoznanj za razvoj ekoturizma v Sloveniji je lahko:

- ekoturizem mora prispevati k varovanju in izboljšanju območij naravnega okolja ter k trajnostnemu razvoju širšega območja in v njih živečih ljudi
- ekoturizem zahteva posebno pozornost in njemu prilagojene specifične usmeritve, strategije ter programe na nacionalnih in regionalnih/lokalnih ravneh
- ekoturizem potrebuje praktične in učinkovite sisteme koordinacije med vsemi vpletenimi akterji, vključno z vlado in resornimi ministrstvi, zasebnimi podjetniki in lokalno skupnostjo oziroma v njih živečimi ljudmi
- načrtovanje področja ekoturizma mora vključevati jasne in striktno kriterije prostorskega coniranja, vključno z rezervati najstrožjega režima, nizko in srednje dovoljeno obremenjenimi območji itd.

- prostorsko načrtovanje in kreiranje celotne infrastrukture za potrebe ekoturizma mora biti v duhu minimiziranja vseh negativnih vplivov na naravno in kulturno okolje, v katerem se izvaja
- oblike transporta in komunikacije uporabljene za potrebe ekoturizma morajo biti nizko obremenjujoče za okolje (športne aktivnosti, hrupne in aktivnosti, ki onesnažujejo okolje, so prepovedane v takih primerih)
- izvajanje ekoturizma v nacionalnih parkih in varovanih območjih se mora podrežati regulativi in upravljalnim pravilom znotraj teh
- recipročno morajo upravljalni načrti upoštevati prisotnost "uporabe" prostora s strani turistov in s tem potrebo po zagotovitvi takih ukrepov v njih, ki bodo omogočali dolgoročno "uporabo" in obisk
- vzpostavljeni morajo biti primerni institucionalni in legalni mehanizmi, taki, ki zagotavljajo učinkovito participacijo lokalnih skupnosti in to na področju in v fazah nastajanja usmeritev, načrtovanja, upravljanja in nadzora
- v povezavi z zgornjo alinejo, morajo institucionalni, finančni, fiskalni oziroma ostali mehanizmi in ukrepi zagotavljati, da določen delež dohodka, ki se ustvari s trženjem ekoturizma, ostane v lokalni skupnosti oziroma je namenjen izvajanju varovalnih ukrepov
- pomembno je, da ustvarjanje "produktov ekoturizma" animira lokalno podjetništvo, da se vključuje s svojo ponudbo in s tem zaokrožuje celovito ponudbo območja
- vsi partnerji vključeni v procese trženja ekoturizma, se morajo zavedati in sprejeti ustrezne ukrepe, ki bodo zagotavljali, da se stroški za sanacijo morebitnih negativnih učinkov že od samega začetka načrtujejo v finančnem načrtu delovanja partnerstva
- v primerjavi s "splošnim turizmom" mora biti regulativa za izvajanje ekoturizma strožja in striktnjša
- uvesti se mora sistem certificiranja in nadzora akterjev oziroma partnerjev, ki nudijo svoje storitve v obliki produktov ekoturizma
- izobraževanje in usposabljanje sta predpogoj za trajnostni razvoj ekoturizma in njegovo uspešno upravljanje
- tisti, ki konzumirajo "produkte ekoturizma", potrebujejo detaljne informacije pred in med potovanjem (bodisi v obliki, brošur, vodnikov, zloženk, načrtov, interpretacijskih centrov, muzejev, označenih poti...)
- promocijski material, ki nudi produkte "ekoturizma", mora (naj bi) vsebovati dovolj informacij o vseh potencialnih vsebinah, ki bi obiskovalca zanimala, vključno z detajli o flori in favni, geologiji in ekosistemu nasploh. Prav tako je pomembna resnična in realna informacija o možnosti prenočevanja in prehranjevanja, kakor tudi to, kar je zaželeno ali pa prepovedano na destinaciji obiska. To je potrebno zaradi verodostojnosti operaterja, ki ponuja "produkte ekoturizma" in v izogib zlorabam tistih, ki želijo preprosto ponuditi nekaj "trendovskega"
- tako marketinški kot promocijski ukrepi za "produkte ekoturizma" naj bodo skladni z vrstjo turistične ponudbe, ki jo ekoturizem predstavlja

12. Zaključek

Ob vseh priporočilih in usmeritvah naj ob koncu predstavimo še nekaj povzetek v obliki desetih zapovedi o ekoturizmu. Prepričani smo, da to ni preambicizno, temveč spodbuda za oblikovanje predlogov in opozoril za vse dejavnike, ki lahko pripomorejo k hitrejšem in kakovostnejšemu uveljavljanju področja ekoturizma v splošnem gospodarskem in turističnem razvoju v Sloveniji.

Torej:

1. Spoštujmo krhkost zemlje, zavedajmo se, da prihodnje generacije morda ne bodo mogle uživati ob enkratnih in privlačnih turističnih destinacijah, če jih vsi ne bomo pomagali ohranjati.
2. Pustimo za seboj le svoje stopinje, samo fotografirajmo, nobenih grafitov, nobenih smeti, ne odnašajmo "spominkov" iz zgodovinskih krajev in zaščitene naravnih območij.
3. Da bi naše potovanje postalo pomembnejše, se poučite o značilnostih, navadah, običajih in kulturi krajev, ki jih bomo obiskali. Vzemimo si čas in prisluhnimo ljudem. Spodbujajmo prizadevanja domačinov za ohranjanje narave.
4. Spoštujmo zasebnost in dostojanstvo drugih. Vprašajmo za dovoljenje predem fotografiramo ljudi.
5. Ne kupujmo izdelkov narejenih iz ogroženih rastlin ali živali – preberimo preden odpotujemo o stvareh, ki jo ni dovoljeno uvoziti v kraje, kamor smo namenjeni.
6. Vedno hodimo po označenih poteh, ne motimo živali, rastlin ali njihovih naravnih bivališč.
7. Podpirajmo programe in organizacije, ki so usmerjene k ohranjanju narave.
8. Kadar je le mogoče, hodimo peš ali uporabljajmo okolju neškodljive načine prevoza – ugašajmo motor prevoznega sredstva, kadar parkiramo.
9. Podpirajmo vse subjekte, ki varčujejo z energijo in skrbijo za ohranjanje narave, za kakovost vode in zraka, za recikliranje odpadnih snovi, za varno ravnanje s strupenimi snovmi, za zmanjševanje hrupa ter tiste, ki skrbijo za izkušene, dobro usposobljene ljudi, ki strogo upoštevajo načela za ohranjanje narave.
10. Spodbujajmo organizacije, da sprejmejo smernice za ohranjanje naravnega okolja, z namenom varovanja krajev s posebnim pomenom in celotnega ekosistema.

Čeravno je le leto 2002 proglašeno za leto ekoturizma, velja usmeritev in prepričanje, da gre za dolgoročni in trajnostni koncept, ki lahko, predvsem v sodelovanju med posameznimi partnerji javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, pomeni priložnost za oblikovanje širših, regijskih konceptov in njihove prepoznavnosti kot "eko-regije" oziroma "eko-destinacije". Za doseg tovrstnih ciljev si velja prizadevati tudi v Sloveniji, saj je z vidika biotske raznolikosti, ohranjenosti kulturne krajine, naravne in kulturne dediščine itd., prav gotovo ena od dežel z velikim potencialom za razvoj "produktov ekoturizma". Vsi

partnerji pri tem razvoju, predstavniki javnega, zasebnega in nevladnega sektorja so v tem procesu eden od ključnih akterjev in prav gotovo kamen v mozaiku, ki lahko Slovenijo v prihodnje predstavi tudi in predvsem kot "ekoturistično" destinacijo.

*Pravi popotnik je tisti, ki idoč skozi prostor,
neopazen in tih
ne dvigne niti delčka prahu*

(kitajski pregovor)

13. Viri in literatura:

1. Quebeška deklaracija o ekoturizmu; Kanada, 2002
2. F. Šauperl, J. Jerman: Položaj in vloga turističnih društev pri razvoju turizma na podeželju, Vinsko turistične ceste – vloga in naloge turističnih društev; Turistična zveza Slovenije; Ljubljana, 2000
3. Turizem in okolje: Slovenija – turistična dežela; Svet za varstvo okolja Republike Slovenije; Ljubljana, 2001
4. Ramsarska konvencija in slovenska mokrišča; Nacionalni odbor RS za Ramsarsko konvencijo pri Ministrstvu za okolje in prostor, Uprava RS za varstvo narave; Ljubljana, 1999
5. Ministrstvo za gospodarstvo RS; Strategija slovenskega turizma 2002 – 2006; Ljubljana, 2002
6. M. Koščak: Ecoturizem in turistična društva pri njegovem uresničevanju; Škocjanske jame, 2002
7. V. Čuček: Ekološka turistična kmetija – možna oblika specializirane ponudbe, posvet Čatež na Savi, 2002
8. Turistična zveza Slovenije: Aktivnosti TZS pri uresničevanju ciljev in smotrov mednarodnega leta ekoturizma 2002; Ljubljana, 2002
9. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj: Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU; Ljubljana, 2001
10. Tomaž Vrhovec: Trajnostni razvoj gorskega turizma; Planinski vestnik, 2002
11. Peter MacNulty: Rural tourism in Europe: experiences and perspectives; Beograd, junij 2002
12. Državni Svet Republike Slovenije in Turistična zveza Slovenije: Naravne vrednote, kulturna dediščina – vrednote turističnega razvoja; Ljubljana, junij 2002
13. A. Lah: Ekoturizem in leto gora 2002; Ljubljana, 2002
14. Višja šola za gostinstvo in turizem Bled: Kaj je ekoturizem; Bled, 2002
15. Gospodarska zbornica Slovenije – združenje za turizem in gostinstvo: uresničevanje ciljev ekoturizma; Ljubljana, 2002
16. M. Logar: Predlogi zaključkov ob mednarodnem letu ekoturizma, TZS, Ljubljana 2002
17. M. Drole: Ekoturizem v luči nekaterih okoljskih procesov; Most na Soči, 2002

17. M. Pretnar: Triglavski narodni park – izziv in priložnost za razvoj; TNP, 2002
18. F. Šauperl: Celostni pristop spodbujanja in uveljavljanja ekoturizma
19. J. Plešej: Deset zapovedi o ekoturizmu, Lipov list, TZS, 2002
20. V. Zupanič: Zidanice v turistični ponudbi

Različni avtorji:

21. Mednarodno leto ekoturizma in slovenski turizem
22. Deset zapovedi o ekoturizmu
23. Mednarodno leto ekoturizma in dejavnosti Turistične zveze Slovenije
24. 2002 – mednarodno leto ekoturizma
25. Predlog zaključkov ob mednarodnem letu ekoturizma in slovenskem turizmu
26. Okrogla miza Ekoturizem; Most na Soči, 2002
27. Poudarki in aktivnosti ob mednarodnem letu ekoturizma 2002

dr. Marko Koščak
Trebnje

Ekoturizem in turistična društva pri njegovem uresničevanju

Uvod

Glede na dejstvo, da je o ekoturizmu veliko povedanega in napisanega (koncept v tej obliki in pod tem(i) imenom(i) se pojavlja v zadnjih dvajsetih letih) in da obstaja veliko različnih definicij tega pojma, lahko njegove pglavitne značilnosti tudi v slovenskih razmerah povzamemo v naslednjem:

- Vse vrste turizma v naravnem okolju, kjer je glavna motivacija obiskovalcev opazovanje in uživanje narave in tudi tradicionalnih kultur, ki prevladujejo predvsem v naravnih okoljih;
- Vključuje izobraževalne, predstavitvene in promocijske dejavnosti naravnega prostora, kulture in t. im. "žive dediščine" (običaji, tradicionalni dogodki...);
- V glavnem (pri čemer to ni pravilo temveč priporočilo) gre za individualni pristop oziroma za manjše skupine, organizirane aktivnosti v okolju, ki jih upravljajo in vodijo lokalno organizirani ponudniki (pri tem je pomembno tudi sodelovanje TD in drugih nosilcev turistične ponudbe), ki imajo (naj bi imeli) tudi največjo ekonomsko korist od svojega početja;
- Zmanjšuje (ali vsaj ne povzroča novih) negativne vplive na naravno in socio-kulturno okolje gostitelja;
- Podpira zaščito/varovanje naravnega okolja z:
 - ustvarjanjem gospodarskih koristi za lokalne skupnosti, organizacije, društva in **upravljalce, ki upravljajo naravna okolja z namenom njihovega ohranjanja**
 - ustvarjanjem možnosti za nova delovna mesta in zajemanje dodane vrednosti lokalnim proizvodom ter s tem krepitev lokalne ekonomije in socialne varnosti
 - dvigovanjem ozaveščenosti za ohranjanje naravnih in kulturnih **dobrin, tako pri lokalnem prebivalstvu – gostiteljih kot pri obiskovalcih – gostih;**
- Upravljanje in nadzor je v lokalnih skupnostih, ki se za te potrebe primerno organizirajo v obliki učinkovitih partnerstev javnega, zasebnega in nevladnega sektorja. Pri tem je temeljno načelo uspešnega sodelovanja primerna komunikacija in iskanje konsenza oziroma skupnih interesov (v praksi dela mnogih turističnih društev so sicer prisotna vprašanja, ki sodijo v koncept ekoturizma - ozaveščanje prebivalstva za urejeno okolje, akcije in tekmovanja itd.)

Lahko torej zapišemo, da je "ekoturizem področje človekove aktivnosti, kjer se na eni strani varovanje in na drugi strani razvoj, preudarno in harmonično prepletata z namenom doseganja skupnega cilja, ki je dvig življenjske ravni (ekonomske, socialne, okoljske) ljudi v lokalni skupnosti, na področju katere se aktivnosti ekoturizma izvajajo".

V sklopu tovrstnih aktivnosti se dejavnosti turističnih društev povezujejo v nekaterih vseslovenskih projektih pomembnih za razvoj turizma, varovanje okolja in kakovosti življenja. Najpomembnejši so:

- projekt Moja dežela – lepa in gostoljubna, ki je razvojno naravnan, vezan za Nacionalni program varovanja okolja,
- projekt Turizmu pomaga lastna glava, ki je namenjen spodbujanju mladih za sodelovanje v turizmu,
- projekt Za odprtost, urejenost in gostoljubje na mejnih prehodih RS, ki je namenjen urejanju okolja v mejnem prostoru,
- projekt Ozaveščanje prebivalstva za turizem zbližuje okolje, kulturo, dediščino in sonaravni razvoj,
- projekt Turistično ekološka patrolja, ki prispeva k odstranjevanju vseh nevarnosti v okolju, da bi obvladovali sonaravni razvoj,
- projekt Turizem v gozdnem prostoru, da bi spodbujali, usmerjali in organizirano omejevali turistične tokove.

WTO in usmeritve za leto ekoturizma 2002

WTO je oblikoval naslednje usmeritve in cilje v letu ekoturizma:

- spodbuditi večjo zavest med institucijami javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, da:
 - izboljšajo varovanje naravne in kulturne dediščine
 - izboljšajo življenjsko raven lokalnih skupnosti na podeželskih območjih in varovanih področjih
 - spodbujajo vedenje in pomen pravilnega odnosa do naravnega okolja, ljudi, ki tam živijo in njihove razliknosti
- promovirati trajnostni razvoj ekoturizma, kot ključnega pogoja za ustvarjanje njegovih pozitivnih učinkov
- razvijati metode in znanja za načrtovanje, upravljanje, usmerjanje in nadzor ekoturizma za zagotovitev njegovega dolgoročnega učinka in trajanja
- promovirati izmenjavo "primerov dobre prakse" na področju ekoturizma
- spodbujati priložnosti za učinkovit marketing in promocijo ekoturizma oziroma destinacij, ki ponujajo tovrstni produkt na mednarodnih trgih
- promovirati kakovost in standard, pa tudi zanesljiv in primerljiv sistem certificiranja ponudnikov produktov ekoturizma

Pogoji za trajnostni razvoj in upravljanje na področju ekoturizma

Da bi zagotovili kar največje učinke ekoturizma in hkrati minimalizirali negativne učinke na okolje in lokalno skupnost, je bilo s strani WTO predlaganih kar nekaj usmeritev in priporočil, ki veljajo tudi za delo naših institucij, vključno s turističnimi društvi, ki so eden od pomembnih akterjev razvoja ekoturizma in turizma nasploh, še posebej z ozirom na dejstvo, da delujejo na lokalni, operativni ravni. Nekaj teh usmeritev je:

- ekoturizem mora prispevati k varovanju in izboljšanju območij naravnega okolja ter k trajnostnem razvoju širšega območja in v njem živečih ljudi
- ekoturizem zahteva posebno pozornost in njemu prilagojene specifične usmeritve, strategije ter programe na nacionalnih in regionalnih/lokalnih ravneh
- ekoturizem potrebuje praktične in učinkovite sisteme koordinacije med vsemi vpletenimi akterji, vključno z vlado in resornimi ministristvi, zasebnimi podjetniki in lokalno skupnostjo oziroma v njej živečimi ljudmi
- načrtovanje področja ekoturizma mora vključevati jasne in striktne kriterije prostorskega coniranja, vključno z rezervati najstrožjega režima, nizko in srednje dovoljeno obremenjenimi območji itd.
- prostorsko načrtovanje in kreiranje celotne infrastrukture za potrebe ekoturizma mora biti v duhu minimiziranja vseh negativnih vplivov na naravno in kulturno okolje, v katerem se izvaja
- oblike transporta in komunikacije uporabljene za potrebe ekoturizma morajo biti nizko obremenjujoče za okolje (športne aktivnosti, hrupne in aktivnosti, ki onesnažujejo okolje, so prepovedane v takih primerih)
- izvajanje ekoturizma v nacionalnih parkih in varovanih območjih se mora podrežati regulativi in upravljalnim pravilom znotraj teh
- recipročno morajo upravljalni načrti upoštevati prisotnost "uporabe" prostora s strani turistov in s tem potrebo po zagotovitvi takih ukrepov v njih, ki bodo omogočali dolgoročno "uporabo" in obisk
- vzpostavljeni morajo biti primerni institucionalni in legalni mehanizmi, taki, ki zagotavljajo učinkovito participacijo lokalnih skupnosti in to na področju in v fazah nastajanja usmeritev, načrtovanja, upravljanja in nadzora
- v povezavi z zgornjo alinejo, morajo institucionalni, finančni, fiskalni oziroma ostali mehanizmi in ukrepi zagotavljati, da določen delež dohodka, ki se ustvari s trženjem ekoturizma, ostane v lokalni skupnosti oziroma je namenjen izvajanju varovalnih ukrepov
- pomembno je, da ustvarjanje "produktov ekoturizma" animira lokalno podjetništvo, da se vključuje s svojo ponudbo in s tem zaokrožuje celovito ponudbo območja
- vsi partnerji vključeni v procese trženja ekoturizma, se morajo zavedati in sprejeti ustrezne ukrepe, ki bodo zagotavljali, da se stroški za sanacijo morebitnih negativnih učinkov že od samega začetka načrtujejo v finančnem načrtu delovanja partnerstva
- v primerjavi s "splošnim turizmom" mora biti regulativa za izvajanje ekoturizma strožja in striktnjša
- uvesti se mora sistem certificiranja in nadzora akterjev oziroma partnerjev, ki nudijo svoje storitve v obliki produktov ekoturizma
- izobraževanje in usposabljanje sta predpogoj za trajnostni razvoj ekoturizma in njegovo uspešno upravljanje
- tisti, ki "konzumirajo produkte ekoturizma", potrebujejo detaljne informacije pred in med potovanjem (najsibo v obliki, brošur, vodnikov, zložen, načrtov, interpretacijskih centrov, muzejev, označenih poti...)

- promocijski material, ki nudi produkte "ekoturizma", mora (naj bi) vsebovati dovolj informacij o vseh potencialnih vsebinah, ki bi obiskovalca zanimala, vključno z detajli o flori in favni, geologiji in ekosistemu nasploh. Prav tako je pomembna resnična in realna informacija o možnosti prenočevanja in prehranjevanja, kakor tudi to, kar je zaželeno ali pa prepovedano na destinaciji obiska. To je potrebno zaradi kredibilnosti operaterja, ki ponuja "produkte ekoturizma" in v izogib zlorabam tistih, ki želijo preprosto ponuditi nekaj "trendovskega"
- tako marketinški kot promocijski ukrepi za "produkte ekoturizma" naj bodo skladni z vrstjo turistične ponudbe, ki jo ekoturizem predstavlja

Elementi ekoturizma

Ekoturizem lahko opišemo iz naslednjih treh vidikov:

- kot koncept, ki temelji na setu t.i. "aspiracijskih načel", ki ekoturizem izpostavljajo kot ideal oziroma težnjo/cilj za njegovo doseg kot segmenta turističnega trga
- kot tržni segment, ki je povezan z naravo in doživljajskim/avanturnim turizmom. Gre za tržno nišo, relativno majhno, večino povezano z malimi in srednje velikimi operaterji in skupinami. O njem obstaja malo statističnih podatkov, prav tako ekoturizem ni "v stanju biti" del globalnih ekonomskih in političnih sistemov, ki pogosto vodijo v dohodkovne in kapacitetne pasti masovnega turizma.
- kot praktični laboratorij za generiranje pionirskih idej in aplikacij, ki so potencialno uporabne v širšem turističnem smislu. Lahko ga v tem smislu imenujemo tudi kot "šolo idej in razmišljanj"

Dejstva

V razvitih državah je ekoturizem ena od oblik gospodarske dejavnosti (to je vsaj temeljno načelo, če že v praksi ni vedno tako), ki je manj destruktivna od ostalih gospodarskih panog ter istočasno priložnost za zaposlovanje lokalnega prebivalstva in finančni vir za upravljanje varovanih območij. Dejstvo je, da je nasploh, seveda ob upoštevanju pravih okoliščin, ekoturizem dokazal, da je eden od najbolj učinkovitih mehanizmov za zagotavljanje finančnih virov za vzdrževanje varovanih območij. To se je pokazalo predvsem v manj razvitih državah in v tistih z najbogatejšimi resursi s področja biodiverzitete.

V nekaterih državah se njihova biološka in kulturna raznolikost "uporablja" kot pomemben turistični potencial. Slovenija ima prav gotovo še veliko neizkoriščenih priložnosti, ravno tukaj na tem področju. Istočasno pa se pokaže, da je v mnogih državah, ki imajo zelo učinkovite strategije na področju razvoja turizma, v teh malo oziroma nič usmeritev s področja ekoturizma.

Miti

Ekoturizem ni pretirano profitabilna dejavnost in to se najbrž v bližnji prihodnosti ne bo spremenilo. Vsekakor se ne more primerjati z ostalimi zvrstmi turizma v tem oziru, vsaj še nekaj časa.

Zaradi teh in ostalih razlogov, glavne in kapitalske turistične korporacije niso zainteresirane za znatne investicije v ekoturizem, kar mogoče niti ni tako slabo. Na ta način ni bojazni (v tem trenutku) za svetovni "stampedo ekoturistov". Unescovih 250 lokacij svetovne dediščine je glede števila obiskovalcev še zmeraj precej pod kritično ravnijsko nosilne sposobnosti. Projekcije 20% letnega porasta povpraševanja po produktih ekoturizma se še niso uresničile (to bi pomenilo 3-5% rast celotnega turističnega prometa v svetu, kar bi v letu 2001 predstavljalo 25% delež, oziroma 165 milijonov "ekoturistov") in se verjetno tudi ne bodo. Seveda pa ostajajo riziki na posameznih, še posebej občutljivih lokacijah.

Izzivi za delo turističnih društev oziroma vseh, ki si prizadevajo za razvoj ekoturizma

Glavni izzivi za delo **vseh nosilcev turistične ponudbe in tudi turističnih društev** v prihodnje na tem področju so:

- omogočiti prenos tehnologije in izkušenj (mobilnost, spodbujanje razvoja malih in srednje velikih podjetij, javna/zasebna partnerstva, koncesije, upravljanje v varovanih območjih, participativno načrtovanje, marketing) na področju ekoturizma v ostala območja, kjer so šele na začetku razvoja tovrstnih produktov
- spodbujati in omogočiti razvoj in trženje lokalno vodenega ekoturizma oziroma njegovih produktov skozi učinkovit marketing in sistem rezervacij ter dvigovanje kakovosti in standarda produkta
- koordinirano usmerjati naložbe v ekoturizem, izdelati usmeritve za vodenje projektov ter izognitev pasti in problemov (študije upravičenosti vlaganja, raziskave tržišča, podjetniške zmogljivosti, iskati vire zasebnega kapitala za zapiranje finančnih konstrukcij)
- oblikovati in izvajati standarde poslovanja in kakovosti, kar naj vodi k sistemu certificiranja in akreditiranja
- prenašati "primere dobre prakse" v ostala okolja, še posebej na področju načrtovanja rabe tal, načrtovanje in nadzora posegov v prostor itd.
- izboljšati učinkovitost in s tem dohodek na lokalni ravni z izgradnjo (usposabljanjem in izobraževanjem) kadrov ter
- prepričati prostovoljce, da postanejo profesionalci...

Aktivnosti turističnih društev in ekoturizem

Turistična društva kot eden od najpomembnejših dejavnikov načrtovanja in izvajanja turističnih aktivnosti na lokalni ravni, imajo prav gotovo veliko vlogo in ključni vpliv na prihodnji razvoj produktov ekoturizma. Svojo aktivnost uresničujejo preko pobud pristojnim, zlasti pri pripravi projektov in programov in javnimi opozorili. Skupaj z ostalimi institucijami in posamezniki v lokalnih okoljih, velja delovati v naslednjih okvirih in področjih:

- razvijati oziroma sodelovati pri razvoju produktov, ki omogočajo bivanje oziroma spoznavanje narave (npr. različni vodeni izleti v naravo, trekingi, foto-izleti)
- ponuditi možnosti za spoznavanje ekoloških, kulturnih in zgodovinskih zanimivosti določenega okolja (npr. z nudenjem skupinskih vstopnic kot "paketa" za ogled teh zanimivosti, z organizacijo primernih prevozov)
- pripraviti pakete ponudbe za prenočevanje z ogledi "produktov ekoturizma" v tem okolju (npr. na turističnih kmetijah, v hotelih, ki nudijo "koncept produktov ekoturizma" itd.)
- paziti, da produkti, ki jih nudijo kot "ekoturizem" spoštujejo kakovost okolja, v katerem jih nudimo, da zagotavljajo socialno kompatibilnost tega okolja (npr., da obiskovalci ne motijo domačinov itd), da zagotavlja ekonomsko kompatibilnost, da so kulturno senzibilni, da obiskovalce motivirajo k odgovornosti za tisto kar počnejo v okolju gostiteljev in da so usklajeni z nosilno zmogljivostjo naravnega okolja
- prizadevati si, da usmeritve na lokalni ravni postanejo del širših, regionalno usmerjenih konceptov
- pripraviti ponudbo za ciljno tržišče (po raziskavah gre za skupine, ki so v starosti med 30 in 60 let, imajo višjo izobrazbeno raven in redni dohodek, živijo v urbanih okoljih oziroma večjih mestih, preferirajo rekreacijo in aktivni oddih, želijo spoznati in izkusiti nove destinacije in kulturno krajino, njeno naravno in kulturno dediščino, bežijo od skomercializiranih ali preveč obljudenih turističnih destinacij, niso preveliki potrošniki, izberejo počitnice v ne predragem cenovnem razredu, preferirajo manjša mesta in podeželje ter ponavadi bivajo na območju od sedem do štirinajst dni)
- ponuditi pravočasne in realne informacije ciljnim skupinam o tem, kaj lahko "dobijo in doživijo na izbrani destinaciji", kar vključuje dober informacijsko-servisni center, ki je primerno kadrovsko zaseden in na primerni strokovni ravni (dajanje informacij v večih jezikih)
- spodbujati nastajanje in razvoj projektov od "spodaj navzgor" pri čemer TD in njihovi člani delujejo kot nosilci in motivatorji
- v svojem okolju sodelovati in animirati za organizacijo izobraževanja in usposabljanja vseh akterjev, ki že delujejo na področju ekoturizma in k temu privabiti nove zainteresirane ponudnike
- ponuditi lokalno izdelane in pripravljene produkte, ki so razviti iz lokalnih znanj in spretnosti, tradicije, običajev, načina dela in življenja tamkajšnjih ljudi

Zaključek

Čeravno je le leto 2002 proglašeno za leto ekoturizma, velja usmeritev in prepričanje, da gre za dolgoročni in trajnostni koncept, ki lahko, predvsem v sodelovanju med posameznimi partnerji javnega, zasebnega in nevladnega sektorja, pomeni priložnost za oblikovanje širših, regijskih konceptov in njihove prepoznavnosti kot "eko-regije" oziroma "eko-destinacije". Za dosego tovrstnih ciljev si velja prizadevati tudi v Sloveniji, saj je z vidika biotske raznolikosti, ohranjenosti kulturne krajine, naravne in kulturne dediščine itd., prav gotovo ena od dežel z velikim potencialom za razvoj "produktov ekoturizma". Turistična društva so v tem procesu eden od ključnih akterjev in prav gotovo kamen v mozaiku, ki lahko Slovenijo predstavi tudi in predvsem kot "ekoturistično" destinacijo.

dr. Marko Koščak
Trebnje

Izdala Turistična zveza Slovenije
Miklošičeva 38, Ljubljana
Tel.: 01 / 43 41 670
Faks: 01 / 43 41 680
e-pošta: tzs@siol.net
<http://www.turisticna-zveza.si>
Naklada 500 izvodov
Tisk: Eurotrade Print

